

НАЦИОНАЛНА
ХУДОЖЕСТВЕНА
АКАДЕМИЯ

БЮЛЕТИН НА НХА

ЗА ПУБЛИКАЦИИТЕ И НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ

София, 2025

БЮЛЕТИН НА НХА

ЗА ПУБЛИКАЦИИТЕ И НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ

Национална художествена академия

1000 София, ул. „Шипка“ 1, www.nha.bg

Под общата редакция на доц. д-р Бойка Донева и доц. д-р Стефан Белишки

Редакционен съвет

Проф. д-р Величка Минкова – главен редактор

Доц. д-р Сузана Николова

Доц. д-р Силвия Варадинова

Доц. д-р Рангел Чипев

Доц. д-р Светлин Баледров – интернет интегриране

Гл. ас. д-р Борис Далчев

Силвия Милославова – технически редактор и коректор

ISSN 3134-2477

© 2025 Национална художествена академия

СЪДЪРЖАНИЕ

МОНОГРАФИИ, КНИГИ, АЛМАНАСИ	4
ПУБЛИКАЦИИ В СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: WEB OF SCIENCE, SCOPUS. ПУБЛИКАЦИИ В СПЕЦИФИЧНИ СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: ERIN PLUS/CEEOL	6
ПУБЛИКАЦИИ В БАЗА ДАННИ НА НАЦИОНАЛНИЯ РЕФЕРЕНТЕН СПИСЪК НА НАЦИД	13
ПУБЛИКАЦИИ В СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ИЗДАНИЯ, ПРИЗНАТИ ОТ НАЦИД.....	54
ПУБЛИКАЦИИ В ЧУЖДИ ИЗДАНИЯ	58
ПУБЛИКАЦИИ В НЕРЕФЕРИРАНИ ИЗДАНИЯ	60
НАУЧНО РЕЦЕНЗИРАНЕ	61
УЧАСТИЕ В РЕДАКЦИОННИ СЪВЕТИ	72
УЧАСТИЕ В НАУЧНИ ФОРУМИ	74
ЦИТИРАНИЯ	77

ЧАСТ 1

МОНОГРАФИИ, КНИГИ, АЛМАНАСИ

1.1. Монографии

ЦАНЕВ, Петер, 2025. Транстемпорална естетика. София: НХА. ISBN 9786197827002.

Резюме: Книгата „Транстемпорална естетика“ е посветена на самосъзнанието на изкуството като феномен, очертан в междудисциплинарните празнини на области като психологическа естетика, визуална антропология и философска критика на изкуството. Книгата има за цел да изведе идеята за безсмъртието като фундаментална естетическа категория, която, с развитието на съвременната система на изкуството се проявява под различни форми и програми, поставящи въпросите за края, временността, миналото, бъдещето и настоящето, заложили в обектите и субектите на изкуството. Откъде произлиза времето на безсмъртието в естетически план? Книгата настоява, че това е транстемпорален въпрос, който насочва естетическото безсмъртие към всички проявления на неразпозната радикалност по отношение на времето.

Големият въпрос на транстемпоралната естетика е как обектите на изкуството осъзнават собственото си времетраене по отношение на онази структурна част от тях, която би могла да продължи да съществува. Това, което дефинира транстемпоралната естетика е усещането за „непроницаемо“, вечно присъствие, което превръща обектите на изкуството в сложни инструменти, способни да еволюират и оцеляват самостоятелно. Книгата не се ограничава само до описание на вече случили се феномени, а има за цел да провокира развитието на изкуството към транстемпорално самосъзнание, изследващо естетическия потенциал на все още никога незадавани въпроси относно времето.

Abstract: “Trans-Temporal Aesthetics” explores the self-consciousness of art as a phenomenon emerging within the interdisciplinary intersections of psychological aesthetics, visual anthropology, and the philosophical critique of art. The book seeks to articulate the concept of immortality as a fundamental aesthetic category which, through the development of the contemporary art system, manifests itself in diverse forms and conceptual frameworks that engage with questions of finitude, temporality, the past, the future, and the present as embedded in both the objects and the subjects of art. Where does the temporality of immortality originate in aesthetic terms? The book argues that this is a trans-temporal question, one that directs aesthetic immortality toward every manifestation of an as yet unrecognised radicality in relation to time.

The central question of trans-temporal aesthetics concerns how works of art become aware of their own duration in relation to that structural dimension of themselves capable of persisting beyond temporal limits. What defines trans-temporal aesthetics is the experience of an “impenetrable”, enduring presence that transforms works of art into complex entities capable of autonomous evolution and survival. Rather than merely describing phenomena that have already occurred, the book aims to stimulate the development of art toward a trans-temporal self-consciousness, exploring the aesthetic potential of questions about time that have not yet been asked.

1.2. Книги

СПАСОВА, Албена, 2025. Атанас Гаджев – Мештра. София: Lingua Franca. ISBN 978-619-91175-2-1, ISBN 978-619-91175-3-8, COBISS.BG-ID – 77328136.

Издадена на два езика – български и английски

1.3. Алманаси

Колектив, 2025. Алманах на специалност „Плакат и визуална комуникация“ 2024/2025. София: НХА, ISSN 2738-7577.

ЧАСТ 2

ПУБЛИКАЦИИ В СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: WEB OF SCIENCE, SCOPUS. ПУБЛИКАЦИИ В СПЕЦИФИЧНИ СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: ERIH PLUS/CEEOL

ВИДЕНОВА, Невена, 2025. Рефлексии: Стрийтарт, градско пространство, публика. В: Визуални изследвания, 2025/Том 9/кн. 3. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. с. 363-375. ISSN 2535-101X. ID № 724. Лиценз CC BY-NC-ND, ERIH PLUS.

DOI: <https://doi.org/10.54664/PLJS6191>

Резюме: Настоящото изследване представлява опит да бъдат очертани същностните характеристики на стрийт арта като съвременна художествена форма в областта на визуалните изкуства. Стрийт артът отразява социални, политически, културни, исторически, духовни и чисто естетически аспекти на обществото. Произведенията на стрийт арта представляват израз на рефлексия върху съвременното общество, предназначен за публиката, насочен към нея и осъществяван чрез комуникация с нея. Те се възприемат и осмислят от зрителите в контекста на градската среда.

Ключови думи: стрийт арт, отражение, улица, публично пространство, зрители

Abstract: The present work is an attempt to outline the essential characteristics of street art as a contemporary artistic form within visual art. Street art reflects social, political, cultural, historical, spiritual, and purely aesthetic issues in society. Street art works are expressions of self-reflection on contemporary society intended for, directed toward, and conveyed to the audience. They are perceived and understood by viewers through urban space.

Keywords: street art, mirroring, street, public space, spectators

ДИМЧЕВА, Мая, 2025. Характерни елементи на детската рисунка като отражение в изкуството на „наивизма“. В: Визуални изследвания, 2025/Том 9/кн. 3. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. с. 317-325. ISSN 2535-101X. ID № 724. Лиценз CC BY-NC-ND, ERIH PLUS.

DOI: <https://doi.org/10.54664/PUUS9316>

Резюме: Редица художници, представители на модерното и съвременното изкуство, откриват загадъчния и въображаем свят на детската рисунка и го интерпретират по неповторим начин в своите произведения. Други насочват вниманието си към примитивното и на-

родното творчество от различни култури и традиции, в чиято непосредственост и декоративност откриват външно сходство с някои характерни особености на детското творчество. Детската рисунка, със своята специфична наивност, експресивност и своеобразна образност, се превръща в основа, върху която се изгражда добре познатото естетическо направление на наивизма, обединяващо художници от цяло едно поколение. Изкуството на наивизма разкрива неподозирани и силни емоции, първична чистота и изразителна сила, които в известна степен го доближават до детската рисунка. Със своята непосредственост и искреност то разкрива нови хоризонти в стилистиката на художниците от съответния период.

Ключови думи: модерно изкуство, наивизъм, детска рисунка, цвят, композиция, пространство

Abstract: A number of artists, representatives of modern and contemporary art, discover the mysterious, imaginary world of children's drawings, expressing it in a unique way in their works. Others direct their attention to primitive and folk creativity from different cultures and traditions, in whose immediacy and decorativeness they find external similarity with some characteristic elements of children's creativity. A child's drawing with its specific naivety, expressiveness and peculiar tonality is the basis on which the well-known aesthetic movement based on Naivism is built, uniting artists of a whole generation. The art of Naivism shows unsuspected and strong emotions, primary purity, and power of expression by which it approaches children's drawings to a certain extent, with its simplicity and frankness, revealing new horizons in the stylistics of the artists of that time.

Keywords: modern art, naivism, children's drawings, color, composition, space

ДУБАРОВА-КОСТАДИНОВА, Жанина, 2025. Рисуването като език. Основи на обучението по рисуване. В: Визуални изследвания, 2025/ Том 9 / кн. 3. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. с. 326-339. ISSN 2535-101X. ID № 724. Лиценз CC BY-NC-ND, ERIN PLUS.

DOI: <https://doi.org/10.54664/EPZM9847>

Резюме: Рисунката е най-ранната позната форма на комуникация чрез образи, създадени от човека. Достъпността на визуалната символика все повече засилва значението и приложението на визуалните езици в съвременния свят, в който бързото и точно предаване на информация е от съществено значение за всяка форма на общуване. Всеки, който притежава уменията да се научи да пише на ръка и желанието да усвои теоретичните познания

за правилата и принципите, по които се създават образи, свързани с разпознаваеми понятия, може да овладее рисунката като език.

Рисунката функционира като език чрез използването на концептуални и визуални елементи като точка, линия, равнина и форма. Чрез техните характеристики, взаимовръзки и отношението им към изобразителното поле тези елементи изграждат композиционно единство, което носи информацията, вложена от автора.

Овладяването на рисунката като език не е задължително свързано с по-нататъшно развитие като художник. Способността да се рисува и да се използват изображенията като средство за комуникация се различава от художественото творчество и е достъпна за значително по-широк кръг хора с разнообразни способности, които не са непременно свързани с визуалните изкуства.

Но защо в свят, изпълнен с готови решения и все по-лесни начини за създаване на всичко, някой би искал да се научи да рисува или дори да пише на ръка? Защо да изучава чужди езици, след като изкуственият интелект е способен да създава изображения, текстове и преводи? Отговорът е, че знанието е сила, а знанието е и свобода, която носим в себе си. Нашите знания и умения ни осигуряват независимост и способността да бъдем създатели на собствения си свят. Поради това естественият човешки интелект никога не може да бъде напълно заменен от средствата на изкуствения интелект.

Ключови думи: рисунка, визуален език, визуална комуникация, изобразителна символика, обучение по рисуване, визуално възприятие, композиция

Abstract: Drawing is the first known form of communication through images created by humans. The accessibility of visual symbolism increasingly enhances the importance and use of visual languages in the modern world, where the rapid and accurate transmission of information is essential in any communication. Anyone who has the skill to learn to write by hand and the desire to gain theoretical literacy regarding the rules and principles by which images related to recognizable concepts are created can master drawing as a language. Drawing functions as a language through the use of conceptual and visual elements, such as point, line, plane, and figure. These elements create a compositional whole through their characteristics, relationships to each other, and to the pictorial field. This unity carries the information conveyed by the author. Mastering drawing as a language is not necessarily linked to further development as an artist. The ability to draw and use images as a means of communication differs from artistic creation and is accessible to a much broader group of people with various talents-not necessarily related to the visual arts. But why, in a world full of ready-made solutions and increasingly easier

ways to create anything, would someone want to learn to draw or even to write by hand? Why learn foreign languages? After all, artificial intelligence can create everything—any image, text, translation. The reason is that knowledge is power, knowledge is freedom that we carry within. Our knowledge and skills give us independence and the ability to be creators of our own world. The use of natural human intelligence will never be completely replaced by artificial means.

Keywords: drawing, visual language, visual communication, pictorial symbolism, drawing education, visual perception, composition

КЪНЕВА, Капка, 2025. Теория и методика на преподаването по арт книга в България. Изобразителните, пространствени и конструктивни подходи в творчеството на Регина Далкалъчева като принос към разбирането на проблема „арт книга“, която изследва и коментира преподаването на проблематиката на арт книгата в катедра КИПГ в НХА. В: Издател. 2025. Том XXVII, книжка 1, с. 61-73. ISSN: 1310-4624 (Print). ISSN: 2367-9158 (Online). DOI: <https://doi.org/10.70300/3HTPOturjuB9Gyb>

https://publisher.bg/statii/?article_id=126

<https://publisher.bg/wp-content/uploads/2025/06/05.-Капка-Kaneva.pdf>

Резюме: Публикацията проследява етапите на обособяване на учебната дисциплина „Арткнига“ като ключова за методиката на преподаване в специалност „Книга, илюстрация, печатна графика“ на НХА. Направен е паралел между личните творчески прояви на художничката Регина Далкалъчева и еволюцията на разбиране на проблема „арткнига“ на академично ниво – колкото като художествено направление в сферата на независимото книгоиздаване, толкова и като философия, в качеството на социален и културен феномен. Посредством сравнителен и морфологичен анализ на знакови творби на Далкалъчева е илюстриран процесът на конституиране на жанра на арт книгата като специфична и в най-голяма степен творческа художническа проява, както за самата нея, така и за съвременното българско книжно изкуство.

Ключови думи: арткнига, книга на художника; книга обект, независимо артиздание; илюстрация; дигитална графика, методика на преподаването

Abstract: This publication traces the stages in the establishment of the academic discipline Artist's Book as a key component of the teaching methodology in the in Book, Illustration and Printmaking at the National Academy of Art, Sofia. It draws a parallel between the artistic practice of Regina Dalkalacheva and the evolution of the understanding of the concept of the artist's book at the academic level—both as an artistic direction within the field of independent publishing and as a philosophy, viewed as a social and cultural phenomenon. Through a

comparative and morphological analysis of Dalkalacheva's significant works, the study illustrates the process by which the artist's book has been constituted as a distinct genre and a highly creative form of artistic expression, both within her own oeuvre and in the context of contemporary Bulgarian book art.

Keywords: artist's book; book by an artist; book object; independent art publication; illustration; digital graphics; teaching methodology

СЕЙЧЕВ, Мартин, 2025. Хералдиката и пътните знаци. В: Визуални изследвания, 2025/Том 9/Кн. 3. В.Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. с. 404-416. ISSN: 2535-101X. ID № 724. Лиценз CC BY-NC-ND, ERIH PLUS.

DOI: <https://doi.org/10.54664/VCOQ6834>

Резюме: Хералдиката и пътните знаци са два на пръв поглед несъвместими жанра на визуалната комуникация. Първата води началото си от света на рицарството, войните и феодализма и служи като вдъхновение за разкази за храброст и романтика. Вторите възникват като отговор на потребностите на модерния свят – свят на бързи превозни средства, нетърпеливи хора и ограничено време. При по-задълбочен анализ обаче могат да бъдат открити множество сходства между тях.

Настоящото изследване предлага теоретична хипотеза и поставя въпроси относно мястото и взаимовръзките между тези две форми на визуална комуникация. Анализът им разкрива поразителни паралели между два визуални езика. Възможно ли е единият да е оказал влияние върху формирането на другия? Принципите на хералдиката са повлияли върху редица области на съвременната визуална комуникация, една от които е системата на пътната сигнализация. Макар да изпълняват различни функции, двете системи използват общи визуални принципи, които са предмет на настоящия доклад.

Ключови думи: хералдика, пътни знаци, визуална комуникация, символика, визуален език, визуален код, знакова система

Abstract: Heraldry and road signs are two seemingly incompatible genres of visual communication. The former originates from a world of chivalry, war, and feudalism, serving as inspiration for tales of bravery and romance. The latter arises from the needs of the modern world, a world of fast machines, impatient people, and limited time. However, upon closer examination, we can notice many similarities. This study sets forth a theory and raises questions about the place of these two arts. Two visual languages that, when analyzed, reveal striking parallels. Could one have influenced the creation of the other? The rules of heraldry have influenced many areas of contemporary visual communication one of which is road signage.

Although they serve different functions, both systems employ a number of shared visual principles, which will be examined in the present report.

Keywords: heraldry, road signs, visual communication, symbolism, visual language, visual code, sign system

ХАРИЗАНОВ, Васил, 2025. Бетонната скулптура като въплъщение на градската модерност. Технологични аспекти на фeroциментните скулптури. В: Визуални изследвания, 2025/Том 9/кн. 3. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“. с. 275-285. ISSN: 2535-101X. ID № 724. Лиценз CC BY-NC-ND, ERIH PLUS.

DOI: <https://doi.org/10.54664/YMML7849>

Резюме: Бетонът, дълго време възприеман единствено като функционален материал за инфраструктурата и строителството, постепенно се утвърждава като значимо средство за художествено изразяване, особено в контекста на съвременната градска култура. Преходът му от утилитарен строителен материал към важен носител на скулптурна пластика отразява по-широки културни, естетически и философски промени в разбирането за градската среда. В градовете по света бетонните скулптури се превръщат във въплъщение на модерния градски опит, изразявайки сложността на съвременния живот, развитието на индустриалното общество и творческия потенциал, присъщ на съвременните материали. Настоящият доклад разглежда ролята на бетонната скулптура както като художествено отражение, така и като материално проявление на градската модерност, със специален акцент върху разширените изразни възможности, които предоставя използването на фeroциментови композити.

Ключови думи: бетонна скулптура, декоративен бетон, фeroцимент, Васил Георгиев Харизанов, Национална художествена академия, София

Abstract: Concrete, once relegated to the functional realms of infrastructure and construction, has emerged as a potent medium of artistic expression, particularly within the framework of urban modernity. Its transformation from a utilitarian building material into a significant sculptural medium mirrors broader shifts in cultural, aesthetic, and philosophical conceptions of the urban environment. Across global cities, concrete sculptures stand as embodiments of modern urban experience—articulating the complexity of contemporary life, the evolution of industrial societies, and the creative potential intrinsic to modern materials. This paper examines the role of concrete sculpture as both a representation and material manifestation of urban modernity, paying special attention to the expanded expressive capacities enabled by the use of ferrocement composites.

ПУБЛИКАЦИИ В СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: WEB OF SCIENCE, SCOPUS. ПУБЛИКАЦИИ В СПЕЦИФИЧНИ СВЕТОВНИ БАЗИ ДАННИ: ERIN PLUS/CEEOL

Keywords: concrete sculpture, decorative concrete, ferrocement, Vasil Georgiev Harizanov, National Academy of Art, Sofia

ЧАСТ 3

ПУБЛИКАЦИИ В БАЗА ДАННИ НА НАЦИОНАЛНИЯ РЕФЕРЕНТЕН СПИСЪК НА НАЦИД

АЛЕКСИЕВ, Момчил, 2025. Симулации и симулакрум в контекста на XR. В: Научна конференция „Дизайн & приложни изкуства 2025“. Сборник доклади. София: НХА. с. 275-285. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Какъв е механизмът на смислообразуване в контекста на потапящите медии? Този доклад, позовавайки се на „Симулация и симулакрум“ (1981) на Жан Бодрияр, изследва двойствения потенциал на хиперреалността в контекста на XR. Той противопоставя възгледите на Хауърд Рейнголд за „VR като ново социално пространство, което насърчава свързването между хората и където реалността изчезва зад екрана“ и критиката на Кевин Робинс, който твърди, че „VR културата откъсва хората от физическата реалност и допринася за загубата на социално взаимодействие“.

Текстът изследва структурата на потапящите медии, където дигиталното изражение замества, допълва или се слива с реалността. Според Бодрияр прогресията от представяне или обозначаване към симулиране води до свят, доминиран от знаци, които не се отнасят към съществуващата реалност, а вместо това генерират привидно значение чрез самореферентни символи. Към днешна дата част от въпросите, свързани с XR, са, че технологията създава изживявания, които се възприемат като реални, въпреки че са изцяло дигитални конструкции. Целта на този текст е да позиционира разширената реалност в контекста на съвременното изкуство и да формулира нейния артистичен потенциал като инструмент за свързване, а не за отчуждение. Първата част контекстуализира технологията и основните принципи, определящи нейната механика, а именно: потапяне, взаимодействие и въплъщаване. Втората част изследва известни примери за VR, AR и MR произведения на изкуството, като прави изводи за потенциала им да засягат по-дълбоки социални и културни теми по качествено нови начини. Последната част се фокусира върху разликата между реалистичност и правдоподобност в пространствените преживявания и ефекта им върху възприятието на зрителите, аргументирайки се, че принципът на социално и емоционално свързване между хората ще продължи да бъде основният формиращ фактор за днешната публика.

Пространствеността и интерактивността тук са изведени като основни смислови модули, а потенциалът им под формата на изразни средства – като нов творчески хоризонт.

Ключови думи: виртуална реалност, симулация, симулакрум, потапящи медии, дигитални изкуства

Abstract: Which are the mechanics of meaning-making in immersive media? This paper, in reference to Jean Baudrillard's *Simulacra and Simulation* (1981), explores the twofold potentiality of hyperreality in the context of XR. It puts in contrast Howard Rheingold's views of "VR as a new social space that fosters human connection where reality disappears behind a screen" and Kevin Robins' critique which suggests that "VR culture detaches people from physical reality and contributes to a loss of social interaction." It gives a detailed view on the construct of immersive environments where digital representations replace, augment, or merge with reality. According to Baudrillard, the progression from representation to simulation leads to a world dominated by signs that do not refer to a tangible reality but instead simulate meaning through self-referential symbols. This aligns with how XR creates experiences that feel real, even though they are entirely digital constructs. The aim is to position extended reality in the context of contemporary art and formulate its artistic potential as a tool for connection rather than alienation. The first part contextualises the technology and the main principles defining its mechanics, namely: immersion, interaction and embodiment. The second part explores renown examples of VR, AR and MR works of art drawing conclusions about their potential to touch upon deeper social and cultural themes in qualitatively new ways. The final part focuses on the difference between realism and verisimilitude in spatial experiences and their effect on the viewers perception arguing that the fundamental principal of felt human connection will continue to be the main factor in shaping the experience of today's audiences. Spatiality and interactivity here are defined as the main carriers of meaning, and their potential for expression – as a new creative horizon.

Keywords: virtual reality, simulacra, simulation, immersive media, digital arts

БЕЛИШКА, Елица, 2025. Цветово възприятие и зрителни увреждания: анализ на практиките в графичния дизайн за подобрена достъпност за хора с цветни дефицити. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 85-91. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията изследва цветовото възприятие и влиянието на графичната среда върху хора с нарушено цветоусещане, като поставя акцент върху практиките за подобрена достъпност. Представени са особеностите на възприятията на хора с цветна слепота, както и предизвикателствата, които те срещат при разпознаването на цветове в ежедневни ситуации – от избор на облекло и разчитане на етикети до пространствена ориентация чрез карти и инфографики. Обърнато е внимание на влиянието на основните параметри на

цвета върху цветоусещането при тези хора. Проучени са утвърдени дизайнерски стратегии за подобрена достъпност, сред които са прилагането на цветен контраст, текстури, символи, избягването на проблемни цветови комбинации, както и изработването на адаптивни цветови схеми. Представени са примери от различни сфери на графичния дизайн – навигационни карти, информационни табели, етикети. Разгледани са софтуерни приложения и симулатори, като Coblis, ColorADD и Color Brewer, чиято цел е да подпомагат дизайнери в процеса на проектиране, както и да са в полза на хората с нарушено цветоусещане. Статията подчертава и значението на универсалния дизайн за създаване на по-достъпна визуална комуникация и са изведени препоръки за графични решения, които осигуряват по-лесно възприемане на информацията от всички потребители, независимо от техните зрителни особености.

Ключови думи: цветово възприятие, графичен дизайн, достъпност, карти, схеми, цветна слепота

Summary: The article explores colour perception and the impact of the graphic environment on individuals with colour vision deficiencies, focusing on accessibility-enhancing practices. It presents the perceptual characteristics of people with colour blindness and the challenges they face in distinguishing colours in everyday situations ranging from choosing clothing and reading labels to spatial orientation through maps and infographics. Special attention is given to the influence of key colour parameters on colour perception in these individuals. Established design strategies for improved accessibility are examined, including the application of colour contrast, textures, symbols, the avoidance of problematic colour combinations, and the development of adaptive colour schemes. Examples from various fields of graphic design—such as navigation maps, informational signs, and product labels—are presented. Additionally, software applications and simulators, like Coblis, ColorADD, and Color Brewer, are discussed, highlighting their role in assisting designers in the design process and supporting individuals with colour vision deficiencies. The paper emphasises the importance of universal design in creating more accessible visual communication and provides recommendations for graphic solutions that facilitate easier information perception for all users, regardless of their visual characteristics.

Keywords: colour perception, graphic design, accessibility, maps, diagrams, colour blindness

БЛАГОЕВА, Петя, 2025. Визуализация, инфографики и графичен дизайн: история и развитие на визуалната комуникация чрез информационни графики. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 286-306. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Статията проследява историческото развитие на инфографиката като средство за визуална комуникация и разглежда нейното значение в областта на графичния дизайн и образованието. Анализира се еволюцията на визуализацията на информация - от ранните форми на писменост и средновековните ръкописи до съвременните инфографики. Направен е исторически обзор на ключовите етапи в развитието на инфографиката и приносите на личности, поставили основите на информационния дизайн и визуализацията на данни, сред които Леонардо да Винчи, Уилям Плейфеър, Джоузеф Пристли, Етиен-Жул Мари, Чарлз Джоузеф Минард, Флорънс Найтингейл и Ото Нойрат. Разглеждат се основните принципи на визуалното представяне на информация и приложението на инфографиката в науката, медиите, бизнеса и образованието. Специално внимание е отделено на нейния педагогически потенциал, като се аргументира, че инфографиката подпомага разбирането на сложни концепции, развива визуалната грамотност, стимулира критическото мислене, насърчава творческата активност и повишава ангажираността на обучаемите. Подчертава, че инфографиката следва да се разглежда не само като средство за визуална илюстрация, а като самостоятелен образователен инструмент с висока познавателна, комуникативна и дидактическа стойност, който заема съществено място в съвременната образователна практика.

Ключови думи: инфографика, информационен дизайн, визуализация на данни, графичен дизайн, визуална комуникация, педагогически потенциал, визуална грамотност, образование

Abstract: The article traces the historical development of infographics as a means of visual communication and examines their significance in the fields of graphic design and education. It analyzes the evolution of information visualisation, from early writing systems and medieval manuscripts to contemporary infographics. A historical overview is provided of the key stages in the development of infographics and the contributions of individuals who laid the foundations of information design and data visualisation, including Leonardo da Vinci, William Playfair, Joseph Priestley, Étienne-Jules Marey, Charles Joseph Minard, Florence Nightingale, and Otto Neurath. The paper examines the fundamental principles of visual information representation and the application of infographics in science, the media, business, and education. Particular attention is paid to their pedagogical potential, arguing that infographics facilitate the understanding of complex concepts, foster visual literacy, stimulate critical thinking, encourage creativity, and enhance learner engagement. The article concludes that infographics should be regarded not merely as a means of visual illustration but as an independent educational tool

with significant cognitive, communicative, and didactic value, occupying an important place in contemporary educational practice.

Keywords: infographics, information design, data visualisation, graphic design, visual communication, pedagogical potential, visual literacy, education

БОГДАНОВ, Калоян, 2025. Естетизация във фотографията. Критика на визуалния идеал и загубата на автентичност. В: Изкуство и критика, том 6/брой 1/2025. София: НХА. с. 1-12. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията разглежда феномена на естетизацията във фотографията като процес, който трансформира изображенията отвъд тяхната документална функция, добавяйки художествени и символични значения. Акцентът е върху противоречието между идеализираното представяне и автентичността, поставяйки въпроса дали тези изображения предлагат истина или създават илюзия. Философският контекст е разгледан чрез трудовете на Платон и Кант, които подчертават различията между обективната реалност и художествената интерпретация. В текста са анализирани примери от документалната, модната и рекламната фотография, които показват как естетизацията създава нереалистични стандарти за красота и успех, както и как манипулациите във визуалната култура влияят върху социалните възприятия. Особено внимание е обърнато на ролята на дигиталните технологии като Photoshop, които засилват тенденцията към хиперреалност, изразена чрез идеализирани версии на реалността. Статията подчертава етичните въпроси, свързани с прекомерната естетизация в документалната и журналистическата фотография, където обективността е основен принцип. Същевременно се признава значението на естетизацията като творчески инструмент за предаване на емоции и създаване на визуални светове. Заключение: призовава за баланс между художествената свобода и социалната отговорност, особено в контекста на съвременната визуална култура.

Ключови думи: фотография, естетизация, дигитална манипулация, автентичност, етика във фотографията, хиперреалност

Abstract: The article examines the phenomenon of aestheticisation in photography as a process, which transforms images beyond their documentary function, adding artistic and symbolic meanings. The emphasis is on the contradiction between idealised representation and authenticity, raising the question of whether these images offer truth or create illusion. The philosophical context is examined through the works of Plato and Kant, who emphasise the differences between objective reality and artistic interpretation. The text analyses examples from documentary, fashion and advertising photography, which show how aestheticisation

creates unrealistic standards of beauty and success, as well as how manipulations in visual culture influence social perceptions. Particular attention is paid to the role of digital technologies, such as Photoshop, which enhance the trend towards hyperreality expressed through idealised versions of reality. The article highlights the ethical issues related to excessive aestheticisation in documentary and journalistic photography, where objectivity is a fundamental principle. At the same time, the importance of aestheticisation as a creative tool for conveying emotions and creating visual worlds is recognised. The conclusion calls for a balance between artistic freedom and social responsibility, especially in the context of contemporary visual culture.

Keywords: photography, aestheticisation, digital manipulation, authenticity, ethics in photography, hyperreality

БОГДАНОВ, Калоян, 2025. Постпродукция във фотографията: технология, творчество и философия. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 13-23. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията разглежда постпродукцията във фотографията като сложен процес, съчетаващ технически, естетически и философски аспекти. Постпродукцията се дефинира като ключов етап от създаването на фотографско произведение, включващ обработка, ретуш и трансформация на изображенията след заснемането им. Анализират се различни техники, вариращи от класическите методи на ръчен ретуш и тониране в аналоговата фотография до съвременните дигитални манипулации, възможни чрез софтуери като Photoshop. Въведени са философски контексти, включително идеите на Жан Бодрияр за симулакрума и концепцията на Мартин Хайдегер за връзката между твореца и произведението. Постпродукцията е представена не само като инструмент за подобряване на изображенията, но и като средство за създаване на нови значения, преобразуване на реалността и изразяване на артистичната визия. Историческата еволюция на този процес подчертава преминаването от ограничени аналогови методи към дигитални технологии, които разширяват границите на художественото изразяване. Особено внимание е отделено на социалното и културното значение на постпродукцията, като се разглежда нейната роля в съвременната визуална култура. Подчертана е връзката ѝ със социалните медии и рекламната фотография, където манипулацията често оформя обществените възприятия. Изследва се постпродукцията като неотделима част от фотографския процес, способна да създава алтернативни реалности и да променя въздействието на изображенията. Заключение акцентира върху постпродукцията като ключов компонент на визуалната култура,

който обединява технологиите и изкуството. От философска перспектива тя поставя въпроси за истината, реалността и авторството, утвърждавайки се като инструмент за програмиране на нови визуални разкази в съвременния свят.

Ключови думи: постпродукция, фотография, философия на фотографията, визуална култура

Abstract: The article examines post-production in photography as a complex process combining technical, aesthetic and philosophical aspects. Post-production is defined as a key stage in the creation of a photographic work, involving the processing, retouching and transformation of images after they have been captured. Various techniques are analysed, ranging from the classic methods of manual retouching and toning in analogue photography to modern digital manipulations made possible by software, such as Photoshop. Philosophical contexts are introduced, including Jean Baudrillard's ideas about the simulacrum and Martin Heidegger's concept of the relationship between the artist and the work. Post-production is presented not only as a tool for improving images, but also as a means of creating new meanings, transforming reality and expressing artistic vision. The historical evolution of this process highlights the transition from limited analogue methods to digital technologies that expand the boundaries of artistic expression. Particular attention is paid to the social and cultural significance of post-production by examining its role in contemporary visual culture. Its connection to social media and advertising photography, where manipulation often shapes public perceptions, is emphasised. Post-production is explored as an inseparable part of the photographic process capable of creating alternative realities and changing the impact of images. The conclusion emphasises post-production as a key component of visual culture, uniting technology and art. From a philosophical perspective, it raises questions about truth, reality and authorship, establishing itself as a tool for programming new visual narratives in the contemporary world.

Keywords: post-production, photography, philosophy of photography, visual culture

БРАТАНОВА, Яна, 2025. Абстрактната живопис на Атанас Парушев. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 12-20. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията изследва абстрактната живопис на Атанас Парушев – от неговите първи опити в полето на нефигуративното още по време на следването му (1980 – 1985) в първия випуск по живопис на проф. Иван Кирков в Художествената академия до най-зрелите постижения – произведенията от цикъл „Вертикали“, върху които авторът работи и до днес. Обособени тематично, жанрово и стилово, отделните периоди, живописни серии и цикли

със специфичните им характеристики и взаимовръзки, са разгледани и анализирани неразделно от водещите подбуди и подходи за създаването им. Подчинени изцяло на философията и творческия мироглед на автора, за когото искреността в изкуството е висша ценност, поставена на пиедестал. Позиция, заявена в начина на работа и мощно изразеното, дори религиозно отношение към рисуването. Включените фрагменти от проведени разговори и непубликуван авторски архив разкриват респектиращо отношение и отдаденост в изкуството в полза на постигане на търсеното въздействие, до което да доведе срещата с неговата подчертано психологическа абстрактна живопис. И ако тези картини предизвикат възмущение, размисъл или съчувствие, ще изпълнят желанието на художника да събудят СЪСТРАДАНИЕ – най-висшия морал, липсата на егоизъм, на самодоволство и нетолерантност.

Ключови думи: Атанас Парушев, абстрактно изкуство, живопис, вертикали, съвременно българско изкуство

Abstract: The article examines the abstract painting of Atanas Parushev – from his first attempts in the sphere of the non-figurative during his studies (1980–1985) as a student from the first graduating class in Painting under Prof. Ivan Kirkov at the Academy of Arts to his most mature achievements—the works from the Verticals series, on which the artist continues to work to this day. Differentiated by theme, genre, and style, the individual periods, painting series, and cycles, with their specific characteristics and interrelationships, are examined and analysed inseparably from the leading motives and approaches behind their creation. They are entirely subordinate to the philosophy and creative worldview of the artist, for whom sincerity in art is the highest value, placed on a pedestal. This position is expressed in his way of working and his powerful, even religious attitude towards painting. The included fragments of conversations and unpublished artist's archive reveal a respectful attitude and dedication to art in order to achieve the desired effect, which is to be achieved through an encounter with his distinctly psychological abstract painting. And if these paintings provoke excitement, reflection or sympathy, they will fulfil the artist's desire to awaken COMPASSION – the supreme morality, the lack of egoism, complacency and intolerance.

Keywords: Atanas Parushev, abstract art, painting, verticals, contemporary Bulgarian art

ВЕЛКОВ, Йордан, 2025. Вариации на образа на човека и ролята му в индустриалната тема на българската живопис от 30-те до 80-те години на XX век. В: Изкуство и критика, том 6/брой 2/2025. София: НХА. с. 64-71. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията изследва развитието на човешката фигура в контекста на индустриалната тема в българската живопис. Разгледаният период е 30-те – 80-те години на XX век, като това позволява по-цялостно проследяване на фигурата в различните социални, политически и художествени контексти. Проследяват се различните семиотични роли на фигурата – от социален символ през идеологически инструмент до екзистенциален знак. През 30-те години са изследвани социалната ангажираност и ролята на изкуството в борбата за социална справедливост. В периода на догматичния социалистически реализъм (1947 – 1956) са разгледани пропагандните и героизирани функции на фигуралните композиции, които са идейно-наративни. След Априлския пленум от 1956 г. са разгледани примери за фронтален, асоциативно-метафоричен, декоративен, монументален тип композиции, които се развиват през 60-те и 70-те години на XX век. Статията завършва с 80-те години, като в това десетилетие се разглежда новият прочит на фигурата, сведена до екзистенциален знак. В статията се разглеждат картини на автори като Мара Цончева, Стоян Сотиров, Петър Дочев, Стефан Гацев, Ивайло Мирчев.

Ключови думи: индустриална тема, българска живопис, човешка фигура, социалистически реализъм, фронтална композиция, монументализация, 60-те – 70-те години

Abstract: The article explores the human figure development in the context of the industrial theme in Bulgarian painting in the 1930s–1980s period, which allows a more comprehensive tracing of the figure in various social, political and artistic contexts. The different semiotic roles of the figure are traced – from a social symbol through an ideological instrument to an existential sign. Considered are the social engagement and the role of art in the struggle for social justice in the 1930s, as well as the propaganda and heroic functions of the figurative compositions, which are ideological and narrative during the period of dogmatic socialist realism (1947–1956). Reviewed are examples of frontal, associative-metaphorical, decorative, monumental types of compositions, which developed in the 1960s and the 1970s after the April Plenum of 1956 (of the Bulgarian Communist Party). The text ends with a review of the 1980s new interpretation of the figure, which is reduced to an existential sign. The article focuses on paintings by artists such as Mara Tsoncheva, Stoyan Sotirov, Petar Dochev, Stefan Gatsev, Ivaylo Mirchev.

Keywords: industrial theme, Bulgarian painting, human figure, socialist realism, frontal composition, monumentalisation, 1960s–1970s

ГАДЖЕВ, Яне, 2025. Емайлът - един малко познат художествен изказ. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 49-57. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Условността на границите между визуалните изкуства има своите различни измерения – както на идейно-концептуално ниво, така и при материалите, техниките и способите за създаване на форми, структури и колорит. Показателен в това отношение е емайлът, при който има редица примери за отдалечаване от утилитарната функционалност. Фокусът на настоящия доклад е едно малко познато произведение, за което до сега липсват публикации. Това донякъде се дължи на неговото местонахождение – в Прага, Република Чехия, но преди всичко, поради липсата у нас на проучвания в сферата на художествения емайл.

За творбата: Паното е създадено през 1983 г. и е част от поредица монументални произведения, изпълнени в техника емайл, над които Божидар Йонов работи през 80-те години на 20 век. Предназначено за търговското представителство на България в Прага, днес „има щастието“ да е на територията на българското училище в Чешката столица. Създадена преди повече от 40 години, творбата продължава да е актуална и въздействаща със своето послание, хармонична композиция, жив и богат колорит. Достойнствата се дължат не само на практически вечният материал емайл, но и на технологичното и художествено майсторство на проф. Йонов, които са в основата на високите естетически качества на произведението.

В центъра на композицията е изображението на Хермес, който освен бог на търговията е и покровител на превода, остроумието и импровизацията. Заедно с това в митологията се смята и за създател на езика, речта и общуването – символика, достойна за Храм, какъвто е Училището.

За автора: Заслугите на Божидар Йонов (р. 1942, София) към съвременната българска визуална култура са дългогодишни, многобройни и разностранни. Малко известно е, че негово дело са най-мощните екстериорни и интериорни произведения от емайл у нас, а плакатите му за над 120 представления на театър София са пример за устойчива графична естетика, създадена в симбиоза с реалната културна ситуация и допринасяща за нейното цялостно облагородяване.

Ключови думи: Божидар Йонов, емайл, монументални произведения

Abstract: The conditional nature of the boundaries between visual arts has various dimensions – both on an ideological-conceptual level and in terms of materials, techniques, and methods for creating forms, structures, and color compositions. A notable example in this regard is enamel, where there are numerous instances of departure from its utilitarian functionality.

The focus of this report is a little-known artwork that has not been previously published. This is partly due to its location—in Prague, Czech Republic—but primarily because of the lack of research on artistic enamel in Bulgaria.

About the Artwork: The panel was created in 1983 as part of a series of monumental works executed in enamel, which Bozhidar Yonov worked on during the 1980s. Originally intended for Bulgaria's trade representation in Prague, today it "has the fortune" of being housed in the Bulgarian school in the Czech capital. Created over 40 years ago, the artwork remains relevant and impactful with its message, harmonious composition, and vibrant, rich color palette. Its artistic value is not only due to the practically eternal material of enamel but also to the technological and artistic mastery of Prof. Yonov, which forms the foundation of the work's high aesthetic qualities. At the center of the composition is an image of Hermes, who, in addition to being the god of commerce, is also the patron of translation, wit, and improvisation. In mythology, he is also considered the creator of language, speech, and communication—a symbolism fitting for an institution like a school.

About the Author: The contributions of Bozhidar Yonov (b. 1942, Sofia) to contemporary Bulgarian visual culture are long-standing, numerous, and diverse. It is little known that he is the creator of the largest exterior and interior enamel artworks in Bulgaria. His posters for over 120 productions at the Sofia Theatre stand as an example of a sustainable graphic aesthetic, created in symbiosis with the real cultural environment and contributing to its overall enrichment.

Keywords: Bozhidar Yonov, enamel art, monumental artworks

ГАЙТАНДЖИЕВА, Рая, 2025. Играта в контекста на интегралното образование. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 348-354. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Докладът разглежда ролята на играта като основен инструмент в интегралното образование, което съчетава познавателното, социалното, емоционалното и творческото развитие на детето. Анализирани са студентски проекти от специалност „Дизайн за детската среда“ в Националната художествена академия, които демонстрират как чрез образователни игри могат да се развиват логическото мислене, креативността, комуникативните умения, емоционалната интелигентност и работата в екип. Представени са примери за конструктивни, стратегически и дидактични игри, насочени към усвояване на знания по математика, език, история и природни науки. Направен е изводът, че съчетаването на иг-

рови механики, функционален дизайн и естетически решения превръща ученето в мотивиращ и интерактивен процес, а художественото образование има ключова роля при създаването на качествени образователни продукти.

Ключови думи: игра, интегрално образование, дизайн на игрови средства

Abstract: This paper examines the role of play as a key tool in integral education, which combines children's cognitive, social, emotional, and creative development. It analyzes student projects from the Design for Children's Environment program at the National Academy of Art, demonstrating how educational games can foster logical thinking, creativity, communication skills, emotional intelligence, and teamwork. Examples of constructive, strategic, and educational games aimed at teaching mathematics, language, history, and natural sciences are presented. The paper concludes that the combination of game mechanics, functional design, and aesthetic solutions transforms learning into an engaging and interactive process, while art education plays a key role in the development of high-quality educational products.

Keywords: game, integral education, game-based educational tools design

ГЕЗЕНКО, Вера, 2025. Дизайн мислене, дизайн култура. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 116-123. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Мисленето и културата в областта за дизайна на порцелана!

В текста ще разгледам дизайн мисленето в малки бутикови студия за дизайн на керамика и порцелан. Тук съществена роля за възпитанието и изграждането на поколения автори, утвърдили се с високо художествени и естетически вкусове, има НХА и специалностите занимаващите с проблемите на дизайна в различните области на приложните изкуства. Дали силният характер или изразителност на дизайн обекта не е за сметка на неговата функция? Ще проследя темата като автор с моя личен и малък опит през годините.

За разлика от точните науки в които твърденията са строго определени и дефинирани в дизайна няма научни критерии в такъв строг аспект.

Поводът, да се замисля над много от въпросите които ще се опитам да разгледам е продиктуван от работата ми като асистент в настоящия момент в НХА, специалност „Дизайн на порцелан и стъкло“ дисциплина порцелан. В практиката си често наблюдавам отношението на студенти, чиято определена задача е тясно свързана с конкретен дизайн, решаването на създава се проблематиката и конструирането ѝ, преминаването през всички етапи и процеси в създаването на обект.

В доклада ще се позова, както на литература, така и на интервюта с двама колеги от катедра „Керамика и дизайн на порцелана“. Целта на допитването ми към тях е да открия съвпадението или разногласието по дадени въпроси от професионалисти с дългогодишна практика и опит, занимаващи се в областта на дизайна. Изложението ми по темата е продиктувано от редица обстоятелства, свързани с проследяването по пътя на продукта от идея, до реализация.

Ключови думи: дизайн на порцелан, дизайн мислене, НХА, специалност „Дизайн на порцелан и стъкло“

Abstract: Design Thinking and Culture in Porcelain Design! This paper examines design thinking in small boutique ceramic and porcelain design studios. In this context, the National Academy of Art and its programs dedicated to design across the various fields of applied arts play a significant role in educating and shaping generations of designers distinguished by high artistic and aesthetic standards.

Can the strong character and expressiveness of a design object come at the expense of its functionality? I will explore this question from my perspective as a designer, drawing on my own modest professional experience accumulated over the years.

Unlike the exact sciences, where statements are precisely defined and supported by strict scientific criteria, design does not operate within such rigid frameworks.

My motivation for reflecting on many of the issues discussed in this paper stems from my current work as an Assistant Lecturer at the National Academy of Art in the Porcelain and Glass Design program, where I teach the Porcelain course. In my teaching practice, I frequently observe students working on assignments closely related to specific design problems. These tasks involve identifying and resolving design challenges, developing appropriate constructions, and progressing through every stage of the design process—from the initial concept to the realisation of the final object.

The paper draws upon both scholarly literature and interviews with two colleagues from the Department of Ceramics and Porcelain Design. The purpose of these interviews is to identify points of agreement and disagreement on selected issues among experienced professionals with many years of practice in the field of design. My discussion is motivated by a number of considerations related to tracing the development of a product from its initial idea to its final realisation.

Keywords: porcelain design, design thinking, National Academy of Art, programme in Porcelain and Glass Design

ГЕМИШЕВА, Мариела, 2025. От „люксов лайфстайл за всички“ (мода за масите) към устойчиви, етични посоки в съвременния моден дизайн, или модата като изкуство. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 11-21. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: През XX век, в преддигиталната епоха, модата успява да използва всички обществени, социални, културни, политически и икономически феномени, за да създаде и поднесе достатъчно различни, оригинални и комерсиални стилове.

В годините на цифровизацията – от началото на XXI век досега, индивидът и неговият частен живот се разгръщат изключително в полето на социалните медии. Модата излиза от рамките на дефилето, от стерилната среда на професионалната фотосесия, загърбва интернизираните лайфстайл списания и въвлича субекта и неговото тяло в процеса на собствената му презентация, като създава т.нар. „дреха образ“ (image garment).

Така, в ситуацията на скоростно и клипово сменящи се тенденции, които изискват бързо произвеждани продукти, модата конструира индивида в модел, като го “преоблича” с на пръв поглед лесно достъпни, но натоварени с препратки към XX век стилове. С разнообразието на контекста се появява и съвременният еkleктизъм. Днес модата все още се произвежда масово и се разпространява глобално. С увеличението на доходите, с модернизирването на комуникациите и появата на електронната търговия, драстично се променя поведението на клиента. Наблюдаваме импулсивни избори и едновременно очакване за ниски цени и лукс при поискване (on-demand). В частност съвременната бърза мода (fast fashion) продължава да бъде основно поле за социален, политически, икономически, дори природен феномен за изследване и експеримент.

Ключови думи: мода, „дреха образ“, бърза мода, лукс при поискване

Abstract: In the 20th century, in the pre-digital era, fashion managed to use all public, social, cultural, political and economic phenomena to create and present sufficiently different, original and commercial styles. In the years of digitalization - since the beginning of the 21st century, the individual and his private life unfold exclusively in the field of social media. Fashion leaves the framework of the catwalk, from the sterile environment of the professional photo shoot, leaves behind the enthroned lifestyle magazines and involves the subject and his body in the process of his own presentation, creating the so-called “clothing image” (image clothing). Thus, in the situation of fast and clip changing trends that require quickly produced products, fashion constructs the individual into a model, “dressing” him with at first glance easily accessible, but loaded with references to 20th century styles.

With the diversity of the context, historical eclecticism also appears. Today, fashion is still mass-produced and distributed globally. With the increase in incomes, the modernization of communications and the emergence of e-commerce, customer behavior is changing dramatically. We observe impulsive choices and a simultaneous expectation of low prices and luxury on demand. In particular, modern fast fashion (fast fashion) continues to be a major field for social, political, economic, even natural phenomenon for research and experiment.

Keywords: fashion, garment image, fast fashion, on-demand luxury

ГРАНИЦКА, Вяра, 2025. Телесно ориентирани практики в арт терапията. В: Сборник доклади от научна конференция „Знание, наука, иновации, технологии“, 1/2025, брой № 4/1, с. 1230-1242. В.Търново: Институт за знание, наука и иновации ЕООД, ISSN 2815-3472, ID № 4626.

Резюме: Преди бързото развитие на арт терапията, основана на различни психологически парадигми, през последните години все по-голямо внимание се обръща на състоянието на телесната обвивка на човешката „душа“. Наред със синергетичните подходи, авторите отново се обединяват около разбирането за единството и цялостността на човека като единство на неговото тяло и душа. В статията се разглеждат арттерапевтични подходи, основани на телесния образ, развитието на чувствителността, работата върху вредни навици и зависимости, както и преодоляването на паразитни двигателни модели. Представените методи произтичат от практическия арттерапевтичен опит на автора с различни целеви групи.

Ключови думи: арт терапия; арттерапевтична практика; телесно-ориентирани практики

Abstract: Since the rapid development of art therapy based on different psychological paradigms, recent years have brought more and more attention to the condition of the body shell of the “human soul”. In addition to synergistic approaches, the authors are once again united around the understanding of the unity and integrity of man in his body and his soul. The article discusses art therapy approaches based on body image, development of sensitivity, work on harmful habits and addictions and overcoming parasitic motor patterns. The methods presented are derived from the author's practical art therapy experience with different target groups

Keywords: art therapy; art therapy practice; body-oriented practices

ГРУЕВ, Емил, 2025. Анализ на художествените стилове в компютърните игри. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 249-257. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Визуалния стил на една компютърна игра представлява художествената посока, по която се оформя и представя играта. Стилът се определя от множество фактори, като например жанра, техническите параметри, желаната атмосфера, която играта цели да придаде, както и целевата аудитория. Определени художествени стилове игри са по-подходящи за една възрастова група от други. В зависимост от тези фактори, изработката на играта може да бъде подходена в реалистичен стил или стилизиран похват.

В света на компютърните игри визуалният стил представлява не само начинът, по който изглежда играта, а цялостната художествена посока, която оформя нейния дух и характер.

Ключови думи: компютърни игри, визуален стил, стилизация, реализъм

Abstract: The visual style of a video game represents the artistic direction that shapes its overall appearance and presentation. This style is determined by multiple factors, such as the game's genre, technical specifications, the intended atmosphere it seeks to create, and its target audience. Certain artistic styles are more suitable for specific age groups than others. Depending on these factors, a game may be developed using either a realistic visual approach or a stylized artistic approach.

In the world of video games, visual style is not merely the way a game looks; it is the overall artistic direction that defines its spirit and identity.

Keywords: video games, visual style, stylization, realism

ДЕЧЕВ, Д., Стоян, 2025. В дебрите на интелекта. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 21-27. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статия за изложбата на Вилиам Китанов, 21.01. – 04.02.2025 г., зала 1С на СБХ, ул. „Шипка“ 6

Забележителен български график, работещ в сферата на графичния дизайн. В критичен анализ текстът коментира произведенията на художника – знаци, логотипи, плакати, различни издания филателна графика и др.

Ключови думи: Вилиам Китанов, изложба, графичен дизайн, лого, знаци, филателия, плакат

Abstract: Article about the exhibition of William Kitanov, 21 January – 4 February 2025, Hall 1C, Union of Bulgarian Artists, 6 Shipka Street A remarkable Bulgarian graphic artist working in the field of graphic design. In a critical analysis, the text comments on the artist's works—signs, logos, posters, various publications, philatelic graphics, etc.

Keywords: William Kitanov, exhibition, graphic design, logo, signs, philately, poster

ДЖАНАВАРОВА, Елина, 2025. Основни стилове и течения, които повлияват на уебдизайна. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с .108-115. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Този доклад изследва основни течения и стилове, които най-ярко повлияват на развитието на уеб дизайна от началото на XXI век. Докладът анализира творчеството на уеб дизайнери, както и на студенти от специалност „Плакат и визуална комуникация“ в Националната художествена академия, които умело съчетават изкуство с функционалност. Акцентира върху важността на графичния език в уеб изкуството, който придава индивидуален мотив, усещания и цялостна представа за предлагания продукт или дейност. Най-значимите течения и стилове, които имат влияние върху уеб изкуството са абстрактно изкуство, попарт, минимализъм и баухаус. В доклада се разглежда индивидуалния художествен език на всеки един от тях и как те кореспондират с потребителя. В направеното изследване се използва формален и сравнителен анализ, които демонстрират значимостта на визуалната комуникация в уеб изкуството, което е толкова важно, колкото и функционалното въздействие върху потребителя.

Ключови думи: уеб дизайн, визуална комуникация, стил, плакат

Abstract: This report explores the key movements and styles that have significantly influenced the development of web design since the beginning of the 21st century. It analyses the work of web designers as well as students from the Poster and Visual Communication programme at the National Academy of Art, who skillfully combine art with functionality. The report highlights the importance of the graphic language in web art, which conveys individual motifs, emotions, and an overall impression of the offered product or service. The most influential movements and styles in web art include abstract art, pop art, minimalism, and Bauhaus. The report examines the unique artistic language of each of these styles and how they interact with users. The research employs formal and comparative analysis, demonstrating the significance of visual communication in web art, which is just as crucial as its functional impact on the user.

Keywords: web design, visual communication, styles, poster

ДИНКОВА, Станислава, 2025. Дизайнът на игровите и образователни средства в помощ на СТЕМ обучението в детските градини. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 192-200. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: STEM е един иновативен и съвременен подход в образованието, който вече е популярен и познат в световен мащаб. Последните години е силно разпространен и в България. В себе си той обединява няколко учебни предмета. В днешно време от изключителна важност е децата да получат знания, които да могат да се впишат в реалните ситуации от живота. STEM образованието отговаря на съвременните изисквания на бързо променящата се действителност. Иновативните съвременни дизайн продукти за деца са в помощ на преподавателите за по-лесно поднасяне на новата информация, така че да привлекат и задържат детското внимание. STEM подходът е базиран на най-разнообразни експерименти, проекти и опити, които допринасят за всестраниното детско развитие, чрез натрупване на собствен опит. Също така те са пряко обвързани с различни ситуации от реалния живот, така че да могат да подготвят максимално малчуганите за адекватно поведение спрямо проблемите в обществото.

Ключови думи: STEM, дизайн, образование, игрови, образователни, средства

Abstract: STEM is an innovative and modern approach in education that is already popular and known worldwide. In recent years, it has been very widespread in Bulgaria as well. In itself, it unites several study subjects. Nowadays, it is extremely important that children receive knowledge that can fit into real life situations. STEM education meets the modern requirements of a rapidly changing reality. Innovative modern design products for children help teachers to more easily present the new information so that they attract and retain children's attention. The STEM approach is based on a wide variety of experiments, projects and experiences that contribute to comprehensive child development by accumulating their own experience. They are also directly related to various real-life situations, so that they can prepare the little ones as much as possible for adequate behavior towards the problems in society.

Keywords: STEM, design, education, gaming, educational, tools

ДОЧЕВ, Лъчезар, 2025. Възможности за рециклиране на стъкло при изработването на художественото произведение. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 124-133. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Може би най-голямото техническо съображение пред художника-стъклар, при избора на конкретен материал е неговият коефициент на линейни разширения. Най-общо казано, ние не можем да смесваме стъкла с несъвпадащи коефициенти. Индустриалните стъкла, каквото е амбалажното или прозоречното, не са предназначени да задоволяват прищевките на художниците. Точният химичен състав често варира от една топилка в друга; или стъклото сварено днес е възможно да е различно от стъклото сварено вчера. А

това води до разлика в техните коефициенти на линейни разширения. Въпреки това, поради естественото увлечение на твореца към предизвикателствата и неизвестността, доста колеги са склонни да работят със стъкла с неизвестен произход и технически данни, да рециклират и ъпциклират. Предлагащата статия изследва възможностите за цвetoва и повърхностна декорация на стъкло, независимо какво е неговото разширение при нагряване и свиване при охлаждане. Разглеждат се поведението на някои цветни метали стапани заедно със стъкло, както и особеностите на съвременното прозоречно стъкло – флоатното. Изведените техники и похвати са предложени като своеобразна палитра от художествени изразни средства.

Ключови думи: стъкло, коефициент на линейно разширение, формообразуване, цвят

Abstract: Possibly, the biggest technical consideration for the glass artist, when choosing a particular glass to work with is the Coefficient of Linear Expansion. Generally, we can't fuse together glasses with different coefficients. Industrial glasses as containers and window glass are not meant to satisfy the caprices of artists. The exact chemical content often varies from one batch to another, or glass melted today may not be the same as the glass melted yesterday. And this leads to differences in their coefficients of linear expansion. Even so, we artists carry a natural passion for the challenges of the unknown and there are a certain number of colleagues working with glasses with absent technical data, recycling and up-cycling. The proposed article researches the possibilities for adding colour and surface decoration to glasses no matter what their expansion at heat up is or what their contraction on cool down is. Revealed is the behavior of some non-ferrous metals when molten with glass, as well as the peculiarities of today's window glass—the float glass. The found techniques and approaches are offered as a specific palette of artistic means of expression.

Keywords: glass, coefficient of linear expansion, form generation, colour

ДУНДАКОВ, Джовани, 2025. Нови технологии и материали в дизайна на опаковки за козметика. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 92-107. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Тази статия разглежда нови технологии и материали в дизайна наopak етичната индустрия. Ще се разгледат различните видове опаковки за козметика и материалите, от които са произведени, както и съвременни примери. Необходимостта от устойчивост и как тя ще диктува бъдещето на опаковките. Завръщането към по-традиционните материали наистина ли е подходящо решение в „борбата“ с пластмасата и дали тя е реалният проблем.

Ключови думи: дизайн, опаковка, козметика, устойчивост

Abstract: This article discusses new technologies and materials in packaging design for the cosmetics industry. It will look at different types of packaging for cosmetics and the materials they are made from, as well as contemporary examples. The need for sustainability and how it will dictate the future of packaging. Is a return to more traditional materials really an appropriate solution in the “fight” against plastic and, is it the real problem.

Keywords: design, packaging, cosmetics, sustainability

ЗЛАТЕВА, Мирена, 2025. Рециклиране в ателие „Ювелирна пластика и дизайн на бижута“ в НХА. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 134-141. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: В една от дисциплините в Катедра „Метал“ на НХА, в рамките на курса „Алтернативни техники и материали“ се изучава и темата Рециклиране. „Ре – циклиране“ и „Ре – дизайн“ са два елемента, върху които стъпва работата със студентите – изследване и проектиране на малка серия бижута, изпълнени от индустриални, или вече произведени материали, или преработени ресурси. Темата е пряко обвързана с нашето съвременно общество, в което живеем, дишаме и чувстваме реално въпросите за естествената природа и ресурсите толкова, колкото сме обвързани чрез дизайна и художествените стойности с психологическата и физическата природа на възприятията. Редизайнът в широките си аспекти включва и старите техники, но и съвременните технологии. Фокус в доклада са конкретни примери и произведения на някои съвременни автори, но най-вече на студентите като резултат от работата върху тази тема.

Ключови думи: редизайн, рециклиране, метал, стари техники, съвременни технологии

Abstract: In one of the courses offered by the Department of Metal at the National Academy of Art, the topic of Recycling is included within the curriculum of the course Alternative Techniques and Materials. The concepts of recycling and redesign form the foundation of the students' work, which involves researching and designing a small series of jewellery created from industrial, previously manufactured, or recycled materials and resources. The topic is closely connected to contemporary society, in which we live, breathe, and experience firsthand the issues surrounding the natural environment and the responsible use of resources. At the same time, through design and artistic values, we are deeply engaged with the psychological and physical dimensions of human perception. In its broadest sense, redesign encompasses both traditional techniques and contemporary technologies. This paper presents selected examples

and works by contemporary artists, with particular emphasis on projects developed by students as outcomes of their work on this topic.

Keywords: redesign, recycling, metal, traditional techniques, contemporary technologies

ИВАНОВА, Деница, ДИНКОВА, Ивелина, 2025. Оптималното време за въвеждане на изкуствения интелект във висшето образование по дизайн. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 216–237. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Настоящото изследване разглежда оптималния момент за интегриране на изкуствения интелект (AI) в университетското обучение по дизайн. Чрез критичен анализ на съществуващата научна литература и емпирични изследвания статията има за цел да определи най-подходящия етап за внедряване на AI в образователните практики и да оцени неговото въздействие върху развитието на творческите, техническите и аналитичните умения на студентите в различни дизайнерски направления, включително графичен дизайн, интериорен дизайн, продуктов дизайн и архитектура. Изследването подчертава значението на ранното интегриране на AI, започващо още през първата или втората година на обучение, за да се осигури постепенно запознаване с новите технологии и реалното им включване в творческите процеси. Поетапното внедряване, съчетаващо традиционните дизайнерски подходи със съвременните технологии, осигурява плавен преход към технологичната ера, като същевременно стимулира иновациите и развива дигиталната грамотност на студентите. Освен това изследването разглежда етичните и педагогическите предизвикателства, свързани с интегрирането на AI, като въпросите за авторското право и необходимостта от непрекъснато професионално развитие на преподавателите. За да отговорят на динамично променящите се технологични изисквания, университетите следва да разработват балансирани учебни програми, които съчетават традиционните методи с иновациите, подготвяйки бъдещите специалисти за бързо променящия се пазар на труда. В заключение се посочва, че навременното внедряване на изкуствения интелект в обучението по дизайн може да играе ключова роля в подготовката на студентите за предизвикателствата на новата работна среда, като съчетава креативност, технологична компетентност и етично разбиране – качества, които ще бъдат от съществено значение за успешна професионална реализация в съвременната дизайнерска индустрия.

Ключови думи: AI, образователните практики, технологии, дизайн

Abstract: This study examines the optimal timing for integration of artificial intelligence (AI) in university education for design. Through a critical analysis of existing scientific literature and

empirical research, the paper aims to identify the most appropriate moment for the implementation of AI in educational practices and to assess its impact on the development of creative, technical, and analytical skills in students across various design disciplines, including graphic, interior, industrial design, and architecture. The study emphasizes the importance of early AI integration, starting in the first or second year of study, to ensure gradual familiarization with new technologies and their actual incorporation into the creative processes. A phased integration, combining traditional design approaches with modern technologies, offers a smooth transition into the technological era while enhancing innovation and fostering students' digital literacy. Additionally, the study addresses ethical and pedagogical challenges associated with AI integration, such as copyright issues and the need for continuous professional development for instructors. In order to meet the evolving technological demands, universities should develop balanced curricula that merge traditional methods with innovations, preparing future professionals for the rapidly changing job market. The conclusion shows that the timely implementation of AI in design education can play a critical role in preparing students for the challenges of the new work environment, combining creativity, technological competence, and ethical understanding, which will be essential for a successful career in the modern design industry.

Keywords: AI, educational practices, technologies, design

КОВАЧ, Емануела, 2025. Иван Газдов – Ищван Орос. Допирни точки. В: INIS Series, том 4. В. Търново: Институт по математика и информатика при БАН. с. 64–77. ISSN 2815–4231.

Резюме: Всяка национална школа има емблематични автори, създали богато творчество в областта на изящната и приложната графика. За целите на настоящото изследване вниманието е насочено към две значими имена, чието творчество съчетава класическите графични техники с концептуалните принципи на авторския плакат – Ищван Орос и Иван Газдов. В рамките на разработвания дисертационен труд беше проведено анкетно проучване с двамата автори. Настоящият доклад има за цел да открие паралелите в тяхното творчество.

Ключови думи: печатна графика, приложна графика, изящна графика, рекламна графика, графика, печат, класически графични техники, литография, ситопечат, класически автори, Иван Газдов, Ищван Орос

Abstract: Every national school has emblematic authors who have created a rich body of work in the field of fine and applied graphics. For the purposes of our research, we focused on two significant names whose work intertwines classical graphic technologies with the conceptual

concepts of the author's poster – Istvan Orosz and Ivan Gazdov. For the purposes of the dissertation work, which is in the process of being developed, a survey was created with two authors. This presentation attempts to identify parallels in their work.

Keywords: Printed Graphics, Applied Graphics, Fine Graphics, Advertising Graphics, Printmaking, Printing, Classical Graphic Techniques, Lithography, Screen Printing, Classical Authors, Ivan Gazdov, Istvan Orosz

МАКАБЕЕВА, Розина, 2025. Образ, пространство и зрител в конструиране на произведения. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 355-370. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Текстът представлява кратък обзор на различни автори и произведения, проследявайки темите за формирането на образа, пространството, средата и ролята на зрителя. Проследява се връзката между физическото пространство, в което се намира зрителят, и психическото пространство, което се създава от произведението на изкуството. Изследва се темата за средата, която има потенциал да бъде използвана като средство за изразяване и внушаване на идеи и емоции. Идеята за смесването на средствата и прескачането между жанровете в изкуствата и преосмислянето през тях на характера на едно произведение.

Ключови думи: образ, пространство, взаимоотношението субект – обект, инсталация

Abstract: This paper provides a brief overview of various artists and artworks, tracing the themes of image formation, space, environment, and the role of the viewer. It explores the relationship between the physical space occupied by the viewer and the psychological space created by the work of art. The study examines the concept of environment as a medium with the potential to express and communicate ideas and emotions. It also considers the blending of artistic media, the crossing of boundaries between genres, and the ways in which these processes redefine the nature and interpretation of an artwork.

Keywords: image, space, subject–object relationship, installation

МИЛАНОВ, Асен, 2025. Традиция и съвременност през призмата на изложбата „Посоки“ на секция „Дърворезба“ към СБХ, 2 – 18 октомври 2024 г. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 69–75. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Дърворезбата като част от миналото, настоящето и бъдещето – с послания към зрителите и нов поглед върху нея. С изложбата „Посоки“, състояла се през 2024 г. в СБХ, се

начертахта основните линии на развитие, които са отправили поглед напред. Статията проследява изложбата като част от установената практика не само през последните десетилетия, но и преди това. Направен е кратък исторически преглед, както и общ анализ за изложбата. Също така, някои произведения са анализирани като част от контекста на съвремението.

Ключови думи: дърворезба, дървопластика, скулптура от дърво, изложба, приложно изкуство

Abstract: Woodcarving as part of the past, the present and the future – with messages to the viewers and a new perspective to it. With the Directions exhibition, which was presented in 2024 at the Union of Bulgarian Arts, were drawn the main lines of development directed forward. The article studies the exhibition as part of the established practice not only over the recent decades, but also previously. A brief historical overview is made as a general analysis of the exhibition. Also, some works are analysed as part of the modern times context.

Keywords: woodcarving, wood sculpture, small wood sculpture, exhibition, applied art

МИНКОВ, Арсен, 2025. Изкуствено изкуство. За изкуството или човекът и машината. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 175-181. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Областите в които AI навлиза с ускорени темпове стават все повече и използването му драстично променят начина по който живеем, работим и се забавляваме. Цели сектори от обществения живот като бизнес, финанси, здравеопазване, транспорт, образование, маркетинг, киберсигурност и много, много други посягат все по-често към прилагането на тези нови технологии в присъщите им дейности. Изкуствата са неразривна част от обществения живот, определят битието на всеки индивид и като такива не са изключени от опитите на AI да навлезе в тази територия.

Ключови думи: AI, автор, произведение

Abstract: Artificial intelligence (AI) is rapidly expanding into an increasing number of fields, and its use is profoundly transforming the way we live, work, and entertain ourselves. Entire sectors of society—including business, finance, healthcare, transportation, education, marketing, cybersecurity, and many others—are increasingly adopting these new technologies in their core activities. The arts are an integral part of social life and play a fundamental role in shaping human existence. As such, they have not remained outside the scope of AI's growing influence and its attempts to enter and transform this domain.

Keywords: AI, author, artwork

МИНКОВА, Величка, 2025. Конструктивната игра и модулния конструктор - стимулации на детското въображение и креативност. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 182-191. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Докладът има за цел да представи значимостта на конструктивната игра и конструктивните игрови средства за развитие на детето. Игровите активности са свързани с конструктивни занимания и умения за действия, чрез които се реализира взаимовръзката между образ, конструкция и функция. Чрез играта се развива въображението, разширяват се представите и средствата за претворяване.

Проектирането на конструктивни игри залага на един от основните похвати, а именно модулното изграждане. В миналото, както и днес, модулът е мярка, градивна единица на конструктивната игра. В доклада се представят някои от значимите производители и автори в миналото и днес, които са допринесли за съвременния облик на конструктивните средства за игра.

Ключови думи: дизайн, конструктивна игра, модулен конструктор, игрови средства

Abstract: This paper aims to highlight the significance of constructive play and constructive play materials for child development. Play activities are closely associated with constructive tasks and practical skills through which the relationship between form, structure, and function is established. Through play, children develop their imagination, expand their perceptions, and enrich the means by which they express and transform ideas.

The design of constructive games is based on one of the fundamental principles of design-modular construction. Both historically and today, the module serves as the basic unit and building block of constructive play. The paper presents some of the most influential manufacturers and designers, past and present, whose work has contributed to the contemporary development of constructive play materials.

Keywords: design, constructive play, modular construction set, play materials

МИНКОВА, Гергана, 2025. Интерпретация на българската средновековна традиция в творчеството на Марин Върбанов в периода 1974 – 1981. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 386-394. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Докладът разглежда три цикъла и една изложба на Марин Върбанов от периода 1974 – 1981 г., анализирани формално, иконографски и сравнително. Темите са обвързани

пряко с българската традиция, като интерпретират душевността, силата, културата и религиозната отдаденост на народа. Периодът на тяхната реализация изисква от автора художествена трактовка и подчертаване на политическата и духовна мощ на България.

Върбанов акцентира върху нравствените добродетели, а не върху историческата точност, използвайки миналото като контекст за изобразяване на българския дух. Гоблените модернизират традиционната естетика, вплитайки я в съвременното изкуство.

Ключови думи: Марин Върбанов, текстилно изкуство, българска традиция

Abstract: This paper examines three series and one exhibition by Marin Varbanov created between 1974 and 1981 through formal, iconographic, and comparative analysis. The themes are closely connected to the Bulgarian tradition, interpreting the nation's spirituality, strength, culture, and religious devotion. The period in which these works were produced required the artist to adopt an artistic approach that emphasized Bulgaria's political and spiritual power.

Varbanov places greater emphasis on moral virtues than on historical accuracy, using the past as a context for expressing the Bulgarian spirit. His tapestries modernize traditional aesthetics by integrating them into the language of contemporary art.

Keywords: Marin Varbanov, textile art, Bulgarian tradition

МИНКОВА, Гертана, 2025. Политически ангажираното улично изкуство от второто десетилетие на XX век до днес. В: Изкуство и контекст: Сборник доклади от VII Младежка конференция, 3 – 4 юни. София: Институт за изследване на изкуствата, БАН. с. 384-395. ISBN 1313-7379. ID № 5069.

Резюме: Текстът разглежда политически ангажираното улично изкуство в България. Очертани са два основни типа на този стрийт арт у нас, заедно с ключови примери. Първият вид са намесите в средата, които използват като своя основа съществуващи паметници, скулптури и т.н. В тази част на текста са засегнати и разгледани в детайл многобройните акции върху Паметника на Съветската армия и други примери. Вторият тип политически ангажирано улично изкуство са бързи графити, стенсили или постери, които не зависят от контекста на локацията си. Открити са няколко автори, които създават най-емблематичните политически произведения от този тип.

Ключови думи: политика, изкуство, стрийт арт

Abstract: This paper examines politically engaged street art in Bulgaria. It identifies two principal forms of Bulgarian street art of this kind and discusses representative examples of each. The first comprises site-specific interventions that appropriate existing monuments, sculptures, and

other public structures as their artistic basis. This section provides a detailed analysis of the numerous interventions on the Monument to the Soviet Army, along with other significant examples. The second form consists of rapid graffiti, stencils, and posters that are not dependent on the spatial or historical context of their location. The paper also highlights several artists whose works have become among the most emblematic examples of politically engaged street art in this category.

Keywords: politics, art, street art

МЛАДЕНОВА, Марина, 2025. Гримът и прическата като важни средства или необходими културни кодове и естетически инструменти в съвременните форми на визуалната комуникация. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 52-61. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Разглеждането на грима и прическата отвъд тяхната рутинна употреба разкрива една сложна визуална екосистема, в която се преплитат културни, социални, политически и технологични процеси. Практики, които дълго време са били подценявани от академичните среди като „дребнотемие“ или вторични елементи на модата, се оказват централни за разбирането на начина, по който съвременното общество организира видимостта и конструира идентичността. Интердисциплинарният поглед показва, че гримът и прическата не са просто естетически жестове, а механизми за производство на смисъл. Съвременната дигитална среда допълнително засилва тази динамика, превръщайки лицето в медиен интерфейс, чрез който индивидът влиза в отношения с алгоритми и аудитории. Изграждането на подобен аналитичен модел показва, че гримът и прическата функционират едновременно на четири взаимосвързани равнища: естетическо, социално, семиотично и политическо. Тази многоизмерност изисква нов език на описване и дефиниране, който да отчита хибридната природа на визуалната практика. Научният принос на подобно изследване е двоен. От една страна, то формулира рамка, която позволява да се анализират визуалните практики като културни системи. От друга – посочва мястото на грима и прическата в по-широките процеси на трансформация на визуалността, конструиране на идентичност и на социално взаимодействие в дигиталната епоха. Разбирането на тези процеси е ключово за изследването на съвременната култура, която се развива все по-силно в посока на визуална комуникация. Гримът и прическата, макар и привидно ежедневни и периферни, се оказват едни от най-значимите елементи в тази трансформация – не само защото оформят лицето, а защото задават рамките, в които лицето става видимо, а и лице със стратегически планирано, доминантно личностно присъствие.

Ключови думи: моден грим, концепция, функция, същност, тенденции

Abstract: Looking at makeup and hair beyond their routine use reveals a complex visual ecosystem in which cultural, social, political, and technological processes are intertwined. Practices that have long been underestimated by academic circles as “petty” or secondary elements of fashion turn out to be central to understanding the way in which contemporary society organises visibility and constructs identity. An interdisciplinary perspective shows that makeup and hair are not simply aesthetic gestures, but mechanisms for the production of meaning. The modern digital environment further enhances this dynamic, transforming the face into a media interface through which the individual enters into relationships with algorithms and audiences. The construction of such an analytical model shows that makeup and hair function simultaneously on four interconnected levels: aesthetic, social, semiotic, and political. This multidimensionality requires a new language of description and definition that takes into account the hybrid nature of visual practice. The scientific contribution of such research is twofold. On the one hand, it formulates a framework that allows for the analysis of visual practices as cultural systems. On the other hand, it indicates the place of makeup and hairstyle in the broader processes of transformation of visibility, construction of identity, and social interaction in the digital age. Understanding these processes is key to the study of contemporary culture, which is increasingly developing in the direction of visual communication. Makeup and hairstyle, although seemingly everyday and peripheral, turn out to be some of the most significant elements in this transformation – not only because they shape the face, but because they set the framework within which the face becomes visible, as well as a face with a strategically planned, dominant personal presence.

Keywords: fashion makeup, concept, function, essence, trends

ПЕЙЧИНОВА, Раймонда, 2025. Постмодерно изразяване в независимата сцена на компютърните игри. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 334-341. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Докладът разглежда независимите компютърни игри като иновативен посредник за постмодерна мисъл. Очертава изразните средства, които обособяват компютърните игри като самостоятелен вид интерактивно изкуство: пространствена разказвателност, активно участие на играча, процедурна (или симулативна) реторика и други, и описва техните приложения в постмодернистични произведения. Анализира утвърдени заглавия, чиито разработчици нарушават нормите на съвременния гейм дизайн, като въвеждат фраг-

ментирани сюжети, пастиш и метафикция, в изследването разнородни теми. Сравнява тенденциите в съвременните независими компютърни игри с по-ранни постмодерни движения и описва сходствата в подходите им, както и иновациите, които въвеждат поради спецификите на интерактивния си характер. Докладът твърди, че те продължават развитието на постмодерната мисъл в собствената си сфера.

Ключови думи: компютърни игри, гейм дизайн, постмодерност

Abstract: This paper examines independent video games as an innovative medium for postmodern thought. It outlines the expressive features that establish video games as a distinct form of interactive art, including environmental storytelling, active player participation, procedural (or simulation-based) rhetoric, and other defining characteristics, and discusses their application in postmodern works. The paper analyzes prominent titles whose developers challenge the conventions of contemporary game design by employing fragmented narratives, pastiche, metafiction, and a diverse range of thematic concerns. It compares current trends in independent video games with earlier postmodern movements, identifying similarities in their approaches while highlighting the innovations made possible by the interactive nature of the medium. The paper argues that independent video games continue the development of postmodern thought within their own artistic domain.

Keywords: video games, game design, postmodernism

РАЙКОВА, Живка, 2025. Визуални образи и композиционни решения в опаковките на натурални български продукти. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 28-37. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Статията изследва ролята на визуалните образи и композиционните решения в опаковките на български натурални хранителни продукти, разглеждайки ги като самостоятелна визуална форма, която надхвърля утилитарната си функция. Анализът проследява как изображенията – фотографски и илюстративни – оформят първото впечатление за качество, произход и характер на продукта. Накратко е разгледано взаимодействието между изображения, типография и цветови решения, които изграждат цялостна визуална идентичност. Представени са примери, чрез които се проследява разнообразието от естетически подходи – от минималистична геометрия до стилизации с фолклорни мотиви и илюстрации с разказвателен характер. Подчертава се ролята на визуалния разказ за изграждане на доверие и емоционална връзка между продукта и потребителя, особено в контекста на все по-механизирания и технологичен визуален свят. Българският пазар на нату-

рални храни развива собствен визуален език, в който композицията, цветът и образът функционират като носители на идентичност и ценности, превръщайки опаковката в своеобразен визуален разказ за произход, грижа и качество.

Ключови думи: дизайн на опаковка, визуални образи, хранителни продукти, етикети на продукти, български опаковки

Abstract: The article explores the role of visual images and compositional solutions in the packaging of Bulgarian natural food products, considering them as an independent visual form, which goes beyond their utilitarian function. The analysis traces how images—photographic and illustrative—shape the first impression of the quality, origin and nature of the product. The interaction between images, typography and colour solutions that build an overall visual identity is briefly examined. Examples are presented, through which the variety of aesthetic approaches is traced – from minimalist geometry to stylisations with folklore motifs and illustrations with a narrative nature. The role of the visual narrative in building trust and an emotional connection between the product and the consumer is emphasised, especially in the context of the increasingly mechanised and technological visual world. The Bulgarian natural foods market is developing its own visual language, in which composition, colour, and image function as carriers of identity and values, turning packaging into a kind of visual narrative about origin, care, and quality.

Keywords: packaging design, visual images, food products, product labels, Bulgarian product packaging

РАЙЧИНОВСКА-ПАВЛЕСКА, Натали, 2025. Структурни анализи на визуални дискурси по темата за Тайната вечеря във визуалните изкуства от II до XXII век. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 50-68. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Има много вариации на темата за Тайната вечеря, вариращи от ранна фрескова живопис в подземни катакомби, християнски илюминирани ръкописи, византийски мозайки, средновековни и ренесансови примери, рококо и бароково изкуство, модерни, съвременни и скорошни художествени практики, примери, които показват, че оригиналният разказ преминава през множество художествени интерпретации, визуални дискурси и трансформативни поетика. Но какво се смята за тълкувателно според Цветан Тодоров? Подобно на писмените текстове, художественият интерпретативен текст има потенциала да означава значението на друг текст. Възможно е текстът да не излага ясно всичко, което преводачът вижда в него. Разликата се проявява в прекия или косвен начин на предаване на даден текст, в случая – библейския текст, т.е. четирите евангелия. Според хронологията

на разглеждане на темата обект на анализ ще бъдат художествените интерпретации на: италиански раннохристиянски художник, византийски художник мозайчист, евангелия от Росано, Дучо ди Буонисеня, Михаил Аstrapас и Евтихий, Пиетро Лоренцети, Джото ди Бондоне, Лоренцо Гиберти, Андреа дел Кастаньо, Дирик Бутс Стари, Доменико Гирландайо, Пиетро Перуджино, Леонардо да Винчи, Андреа дел Сарто, Лука Синьорели, Албрехт Дюрер, Ханс Холбайн Младши, Тинторето, Питър Паул Рубенс, Никола Пусен, Анди Уорхол, Александър Станковски, Александър Яницки. Херменевтичната основа изследва множеството различни художествени интерпретации на „Тайната вечеря“, като се вземат предвид еволюционните етапи на „текста“, от устни до писмени разкази, илюстрирани и след това повторно позиционирани като оригинален визуален текст чрез авторско-визуалната „реч“ на художника. Теоретизацията е поставена на ниво трансдисциплинарно изследване, преминаващо от историята на изкуството към областта на структурната лингвистика като потенциален интерпретативен модел за речта на художниците и езика на визуалните изкуства.

Ключови думи: Тайната вечеря, наратив, интерпретация, визуален дискурс, трансформативна поетика

Abstract: There are many variations on the theme of the Last Supper, ranging from early fresco painting in underground catacombs, Christian illuminated manuscripts, Byzantine mosaics, medieval and Renaissance examples, Rococo and Baroque art, modern, contemporary and recent artistic practices, examples that show that the original narrative passes through a multitude of artistic interpretations, visual discourses and transformative poetics. But what is considered interpretative according to Tzvetan Todorov? Like written texts, artistic interpretative text has the potential to signify the meaning of another text. It is possible that the text does not clearly state everything the interpreter sees in it. The difference appears in the direct or indirect way of transmitting a particular text, in this case – the biblical text, i.e. the four Gospels. According to the chronology of the treatment of the topic, the subject of analysis will be the artistic interpretations of: Italian Early Christian painter, Byzantine mosaic artist, Rossano Gospels, Duccio di Buoninsegna, Michael Astrapas and Eutychios, Pietro Lorenzetti, Giotto di Bondone, Lorenzo Ghiberti, Andrea del Castagno, Dieric Bouts the Elder, Domenico Ghirlandaio, Pietro Perugino, Leonardo da Vinci, Andrea del Sarto, Luca Signorelli, Albrecht Dürer, Hans Holbein the Younger, Tintoretto, Peter Paul Rubens, Nicolas Poussin, Andy Warhol, Aleksandar Stankovski, Aleksander Janicki. The hermeneutic foundation explores the multitude of different artistic interpretations of the Last Supper, taking into account the evolutionary stages of the “text”, from oral to written narratives, illustrated, and then re-positioned as an original visual

text through the authorial-visual “speech” of the artist. Theorization is placed on the level of transdisciplinary research, transiting from art history to the domain of structural linguistics as a potential interpretive model for the speech of artists and the language of the visual arts.

Keywords: Last Supper, narrative, interpretation, visual discourse, transformative poetics

СЕЙЧЕВ, Мартин, 2025. Хералдиката като част от съвременното брендиране. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 92-97. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Древното изкуство на хералдиката е известно със своята дълбока следа, която остава в сферата на визуалната комуникация. В развитието си тя намира все по-широко поле за употреба и нейните символност и образност стават все по-разнообразни и нужни в областта на запазения знак. Гербовете биват създавани и изпълнявани с особена виртуозност и художествено богатство. На пръв поглед изглежда, че тази наука изкуство се характеризира със строгост и догматика и изглежда сякаш е твърде нишова като област и няма място за развитие. Това обаче се оказва не съвсем така и това се забелязва в множество области на съвременната приложна графика. Хералдиката, със своя особено иконографски почерк, се превръща много често в част от визуалната идентичност на даден бранд. Това може да се забележи при наличието на отделни хералдически елементи в дизайна (щит, хералдически зверове, корона и др.), използването на синтезирани форми на гербове в логата и емблемите на различни организации или в графичния стил на изразяване. Това помага в желанието на различни организации да създадат уникална и разпознаваема идентичност, да поднесат визуално посланията си към потенциалните клиенти и да изпъкнат със своя дизайн над другите си конкуренти. Безспорните естетически и идейни качества на хералдическите знаци и символи ги превръща в част от визуалната идентичност на всеки, който иска да придаде един особен вид сериозност, чувство за традиция и надеждност към своя бранд. Именно това и още ред други причини поставят хералдиката на почетно място в съвременния визуален свят и тя съвсем не е изолирано изкуство, а напротив, постоянно намира своето място в модерния и забързан живот.

Ключови думи: хералдика, герб, бранд, лого, дизайн, символика, запазен знак

Abstract: The ancient art of heraldry is known for the deep mark it leaves in the field of visual communication. In its development, heraldry finds an increasingly wider field of use, and its symbolism and imagery become increasingly diverse and necessary in the field of trademark. Coats of arms are created and executed with particular virtuosity and artistic richness. At first glance, it seems that this science-art is characterised with rigour and dogmatism, that it is quite a niche area, which has no room for development. However, it turns out that is not quite so, as

is visible in many areas of modern applied graphics. Heraldry, with its particularly iconographic style, very often becomes part of the visual identity of a given brand. That is evidenced by the presence of individual heraldic elements in the designs (shield, heraldic beasts, crown, etc.), the use of synthesised forms of coats of arms in the logos and emblems of various organisations, or in the graphic style of expression. This helps various organisations in their desire to create a unique and recognisable identity, to visually present their messages to potential customers, and to stand out with their designs among other competitors. The undeniable aesthetic and ideological qualities of heraldic signs and symbols make them part of the visual identity of any organisation which would like to give a special kind of seriousness, a sense of tradition and reliability to their brand. Precisely this and a number of other reasons place heraldry at an honourable position in the modern visual world, and it is not at all a disconnected art. On the contrary, heraldry constantly finds its place in the contemporary hectic life.

Keywords: heraldry, coat of arms, brand, logo, design, symbolism, trademark

СПАСОВА, Димитрина, 2025. Проект „Изложби на дипломниците от НХА“. Създаване, управление и устойчивост. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 405-415. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

СТЕФАНОВ, Иван, 2025. Клишета на границите между изкуствата: освобождава ли фотографията живописиста по пътя към абстракцията? В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 38-47. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Теоретичните клишета функционират като лозунги в теорията на изкуството – те биват създадени с определена цел – лесно, ясно и привидно логично да обясняват сложни и понякога дългогодишни процеси, довели до ключови промени в историята на изкуството. Що се отнася до поставянето на граници между изкуствата и анализирането на тяхното преминаване, взаимното влияние на фотографията и живописиста е сред най-често дискутираните аспекти в съвременната теория, вероятно поради споделените принципи на двуизмерна компресия и донякъде поради общата история на двете медии. Динамиката на границата между живописиста и фотографията е дала тласък на голяма част от новаторските подходи в изкуството от средата на XIX в. до днес и тъй като процесите на трансмисия са многопосочни и нюансирани, изводите от тази сложна поредица на взаимодействия са резултат както на множество сериозни изследвания, така и на някои добили популярност клишета.

Ключови думи: граници на изкуството, свят на изкуството, теоретични клишета, фотография, живопис, авангард

Abstract: Theoretical clichés function as slogans in art theory— they are crafted with the intent to provide straightforward, clear, and seemingly logical explanations for complex and often long-term processes that have led to pivotal changes in art history. When it comes to delineating the boundaries between the arts and analysing their intersections, the mutual influence of photography and painting remains one of the most frequently discussed topics in contemporary theory. This prominence likely stems from their shared principles of two-dimensional compression and, to some extent, their intertwined historical trajectories. The dynamics of the boundary between painting and photography have catalysed many innovative approaches in art from the mid-19th century to the present. Since the processes of transmission are multidirectional and nuanced, the conclusions drawn from this intricate sequence of interactions are the result of both rigorous scholarly investigation and the prevalence of certain popularised clichés.

Keywords: art boundaries, art world, theoretical clichés, photography, painting, avant-garde

СТОЯНОВА-ДЖАМБАЗОВА, Екатерина, 2025. Неинвазивни и микроинвазивни аналитични техники, приложени при изследване на маслена картина от 80-те години на XX век. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 76-83. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Технологичното изследване, описано в статията, е проведено върху маслена картина от 80-те години на XX век с автор Цанко Панов. В хода на анализа на произведението са идентифицирани пигменти от живописния слой, свързватели, както и текстилните влакна, изграждащи платното. Анализът е осъществен с помощта на набор от неинвазивни и микроинвазивни аналитични подходи – инфрачервена спектроскопия с преобразуване на Фурие (ИЧ-ФТ), оптична микроскопия и микрохимичен анализ. Използването на неинвазивна ИЧ-ФТ спектроскопия, осъществена с помощта на преносим ИЧ спектрометър, осигурява изцяло безконтактно изследване на обекта. За целите на другите два подхода е достатъчно вземането на микропроби от картината, което означава, че деструктивният характер на анализа е сведен до минимум. В резултат от проведените изследвания е установено присъствието на пигменти, като жълта охра и кобалтова зелена, маслени свързватели и други материали. Видът на текстилните влакна, влизащи в състава на платното, е идентифициран с помощта на методите „оптична микроскопия“ и „микрохимични реакции“, при което се установи, че нишките в платното са ленени.

Ключови думи: неинвазивен ИЧ-ФТ, оптична микроскопия, пигменти, свързватели, платно

Abstract: This article reports a technological study on an oil painting dating from the 1980s by Tsanko Panov. This investigation is performed by means of non-invasive and micro-invasive

analytical techniques including infrared (IR) spectroscopy, optical microscopy and micro-chemical analysis. The method of IR spectroscopy conducted with portable IR spectrometer allows a completely non-invasive analysis. The use of the other two approaches requires collecting a limited number of micro-samples from the painting. As a result of this investigation, pigments such as yellow ochre and cobalt green, oil binding media and other materials as well as the flax fibres of the painting canvas were identified.

Keywords: non-invasive IR spectroscopy, optical microscopy, pigments, binding media, canvas

СТОЯНОВА-ДЖАМБАЗОВА, Екатерина, 2025. Примери за неинвазивни и микроинвазивни аналитични подходи, приложени при технологическо изследване на маслена картина от началото на 20. век. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 238-248. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Докладът представя изследване на материалите, използвани в маслена картина от началото на XX век, с автор Карл Бергмюлер. Пигментите от живописния слой, грундът и лакът са идентифицирани с помощта на неинвазивни и микроинвазивни аналитични методи. Тези подходи дават възможност пробовземането да бъде сведено до минимум, което намалява значително риска от увреждане на произведението. Техниките за анализ, приложени в настоящото изследване, включват инфрачервена спектроскопия с преобразуване на Фурие (ИЧ-ФТ спектроскопия), оптична микроскопия и микрохимичен анализ. Комбинацията от посочените аналитични методи даде възможност да се установят пигменти от живописния слой като оловна бяла, червена охра и костна черна, грундът, използваният смолен лак, както и вида на нишките в платното на картината.

Ключови думи: оптична микроскопия, неинвазивен ИЧ-ФТ, лак, пигменти

Abstract: This report presents technological investigation of an oil painting dating from the beginning of the 20th century by Karl Bergmüller. The methods of infrared (IR) spectroscopy, optical microscopy and micro-chemical analysis were applied for identification of the pigments, ground coating, varnish and textile fibers. The method of IR spectroscopy performed on a portable IR spectrometer allowed a completely non-invasive analysis. A limited number of micro-samples were collected and further characterized by means of the other two approaches. As a result of this study, a number of pigments such as lead white, red ochre and bone black, dammar varnish, flax fibres of the painting canvas and other materials were identified.

Keywords: optical microscopy, non-invasive IR spectroscopy, varnish, pigments

СТОЯНОВА-ДЖАМБАЗОВА, Екатерина, 2025. Технологично изследване на икона от XIX век с помощта на неинвазивни и микроинвазивни аналитични методи. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 2/2025. София: НХА. с. 4-11. ISSN 2738-7275. ID № 5039.

Резюме: Обект на настоящото технологично проучване е възрожденска икона от втората половина на XIX век. Изследването е осъществено на базата на неинвазивни и микроинвазивни методи – оптична микроскопия, микрохимичен анализ и инфрачервена спектроскопия с преобразуване на Фурие (ИЧ-ФТ). Деструктивният характер на анализа е минимален, понеже за целите на оптичната микроскопия и микрохимичния анализ е достатъчно вземането на микропроби от обекта, а неинвазивната ИЧ-ФТ спектроскопия, проведена с използването на преносим ИЧ спектрометър, дава възможност за безконтактно изследване на произведението. В резултат от проведения анализ е установено наличието на гипсов пълнител в грунда, пигменти като цинобър, аурипигмент, малахит, и маслен лак. Текстилните влакна от платното са идентифицирани с използването на техниките оптична микроскопия и микрохимични реакции, при което се установи, че те са памучни.

Ключови думи: възрожденска икона, неинвазивен ИЧ-ФТ, оптична микроскопия, пигменти, свързватели, платно

Abstract: An extensive investigation on an icon of the Bulgarian national revival dating from the second half of the XIX century is performed using non-invasive and microinvasive analytical approaches – optical microscopy, microchemical analysis and infrared (IR) spectroscopy. The IR measurements conducted in reflectance mode allowed a completely non-invasive study. A limited number of microsamples were collected and further analysed by microchemical tests and optical microscopy. As a result, gypsum-based ground coating, a number of pigments (cinnabar, orpiment, and malachite), oil varnish, and cotton—the type of the canvas fibers, were identified.

Keywords: optical microscopy, non-invasive FT-IR, varnish, pigments, textile fibers

СТОЯНОВА, Снежанка, 2025. Семиотика на скулптурата. Глинотерапия за хора с увреждания. В: Изкуство и критика, Том 6/Брой 1/2025. София: НХА. с. 24-42. ISSN 2738-7275. ID № 5039

Резюме: Статията разглежда проблемите на всекидневното функциониране на хора със зрителни увреждания и възможностите за преодоляването или разрешаването им чрез метода на глинотерапията, позволяващ себеизразяване в иносказателна форма, различна от използваната от изследваните лица в ежедневието им. При увредено зрение или пълна слепота глинотерапията може да има значителни ползи за емоционалното, психическото,

сензорното и социалното благополучие. Тактилността играе ключова роля в компенсирането на зрителните ограничения и в развитието на способностите за възприятие, себепознание и познание на света. Представят се нови методи за незрящите хора, използващи тактилните си способности да разбират художествени изображения в релефна форма (релефни картини), и метода за рисуване с релефни линии. Тъй като всяко наше отношение към реалността е семантично опосредствано, вербализирането на тактилния контакт може да се превърне във второ „раждане“ в езика – откритие на лингвиста Е. Бенвенист, въведено в психоанализата от Ж. Лакан. Като потвърждение на този извод се представя житейският опит на родената сляпа и глуха Х. Келър, която чрез интерперсоналната връзка с асистентката си А. Съливан „открива“ света по нов начин, разбирайки, че предметите от външния свят имат имена. Представени са примери на тактилна керамика на българския керамик Иван К. Иванов и на забележителни незрящи скулптори, чиито творби показват как чрез тактилното възприятие може да се създават изключителни произведения на изкуството: Дж. Гонели, Л. Видал, Ф. Таляфери, М. Наранхо, Д. Джонсън и др. Ако е вярна тезата на Бенвенист, че „виждаме през езика“, можем да кажем, че не трябва да отнемеме „гласа“ на хората, които „виждат“ по различен от нашия начин.

Ключови думи: глинотерапия, травма, зрителни увреждания, тактиленост, скулптура, език, комуникация

Abstract: The article examines the problems of everyday functioning of people with visual impairments, as well as the possibilities for overcoming them or finding solutions through the method of clay therapy, which allows self-expression in a figurative form, different from the one to which the studied individuals resort in their everyday lives. In case of impaired vision or complete blindness, clay therapy can have significant benefits for the emotional, mental, sensory and social well-being. Tactility plays a key role in compensating for visual limitations and in developing the abilities for perception, self-knowledge and knowledge of the world. New methods are presented for blind people who use their tactile abilities to understand artistic images presented in relief form (relief paintings), as well as the method of drawing with relief lines. Since every form of our attitude to reality is semantically mediated, the verbalisation of tactile contact can become a second “birth” in language – a discovery of the linguist E. Benveniste, introduced into psychoanalysis by J. Lacan. As confirmation of this conclusion, the life experience of Helen Keller, who was born blind and deaf, is presented, who, thanks to the interpersonal relationship with her assistant Anne Sullivan, “discovers” the world in a new way, understanding that objects in the external world have names. The article is illustrated with examples of tactile ceramics created by the Bulgarian ceramist Ivan K. Ivanov and by notable

unsighted sculptors whose works show how through tactile perception exceptional works of art can be created: Giovanni Gonelli, Luis Vidal, Felice Tagliaferi, Michael Naranjo, David Johnson, etc. If Benveniste's thesis that we "see through language" is true, we can say that we should not take away the "voice" of people who "see" it in a different way than we do.

Keywords: clay therapy, trauma, visual impairments, tactility, sculpture, language, communication

ТЕРЗИЕВА, Десислава, 2025. Керамиката в ОХИ в страната през 60-те, 70-те, 80-те години (1960 – 1980). В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 67-80. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: По време на социализма в България, е налаган силен контрол над изкуството от страна на държавната власт и политическата партия за да се пропагандират идеологическите цели на режима. Основният формат за представяне на произведения са общите художествени изложби (ОХИ), които имат за цел да демонстрират единство и колективен дух сред художниците.

Керамиката, представена на ОХИ през 60-те, 70-те и 80-те години, отразява идеологическите и естетическите норми на социалистическата държава, като всяко десетилетие има своите особености. Художниците трябва да се придържат към определени теми и жанрове, които подчертават колективния дух и постиженията на социалистическото общество, а с леката либерализация във властта забелязваме и първите признаци на индивидуализъм и творчески порив, отвеждащ произведенията към по-интересни теми и техники на работа. Въпреки ограниченията, налагани от режима, някои от авторите работили през тези десетилетия успяват да внесат своя индивидуален почерк и да допринесат за развитието на керамичното изкуство тласкайки го към развитие.

В доклада се обръща внимание на някои от ключовите автори и техните значими творби, представени на ОХИ през периода. Разглеждат се участията на професор Венко Колев, професор Георги Коларов, професор Красимир Джидров, професор Божидар Бончев, художниците Антонина Конзова, Александър Стефанов и други.

Ключови думи: ОХИ, професор Венко Колев, професор Георги Коларов, професор Красимир Джидров, професор Божидар Бончев, художниците Антонина Конзова, Александър Стефанов и други.

Abstract: During socialism in Bulgaria, strong control over art was imposed by the state authorities and the political party in order to propagate the ideological goals of the regime. The main format for presenting artworks were general art exhibitions (GAE), which aimed to

demonstrate unity and collective spirit among artists. Ceramics presented at GAE during the 1960s, 1970s, and 1980s reflected the ideological and aesthetic norms of the socialist state, with each decade having its own characteristics. Artists had to adhere to certain themes and genres that emphasized the collective spirit and achievements of socialist society. In the 1960 's with a slight liberalization of power, we see the first signs of individualism and creative drive, leading the works towards more interesting topics and techniques. Despite the restrictions imposed by the regime, some authors who worked during these decades managed to incorporate their individual style and contribute to the development of ceramic art, pushing it forward. In my report, I will focus on some key authors and their significant works presented at GAE during this period. I will examine the contributions of Professor Venko Kolev, Professor Georgi Kolarov, Professor Krasimir Dzidrov, Professor Bozhidar Bonchev, the artists Antonina Konzava, Alexander Stefanov, and others.

Keywords: Higher Institute of Fine Arts (HIFA); Professor Venko Kolev; Professor Georgi Kolarov; Professor Krasimir Dzidrov; Professor Bozhidar Bonchev; artists Antonina Konzova; Aleksandar Stefanov; and others

ТЕРЗИЕВА, Десислава, 2025. Символиката в творчеството на професор Венко Колев. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 81-91. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Професор Венко Колев е един от най-значимите майстори на художествената керамика в България. Той е дългогодишен преподавател в Националната художествена академия, където оказва значително влияние върху развитието на керамиката в страната създавайки школа, която включва някои от най-изявените автори на българската керамика.

В творческите си търсения той успява да преодолее традиционното разбиране за керамиката и я извежда от функционалните форми към много по-значими измерения. Произведенията, които създава се отличават с мощно присъствие и архетипност. Създадените от него пластики носят несравними за времето си качества, които и днес успяват да развълнуват публиката. Те стоят убедително в пространството, а мащабът им ни кара да се чувстваме малки, същевременно с това сюжетите които развива са общочовешки и мигновено резонират с публиката. Основните житейски смисли, като радостта, семейството, пробуждането и женското начало, са дълбоко заложили в творчеството му теми, които достигат до сърцето на всеки човек, независимо от неговия социален статус или политически убеждения. Хармонията между материала, сюжета, простотата и символиката е неотделна част

от тези творби. В този доклад ще разгледам задълбочено неговите творби и ще се фокусирам върху богатата символика, която те носят, като ще се опитам да разкрия сложните послания и значения, скрити в тях. Целта ми е да предоставя ново разбиране и оценка на неговото творчество, което заслужава по-широко признание и внимание.

Ключови думи: Венко Колев, художествена керамика, Национална художествена академия

Abstract: Professor Venko Kolev is one of the most significant masters of Art Ceramics in Bulgaria. He has been a long-time professor at the National Academy of Arts, where he had a considerable influence on the development of art ceramics in the country, creating a doctrine that includes some of the most prominent authors of Bulgarian ceramics.

In his creative pursuits, he managed to transcend the traditional understanding of ceramics and elevate it from functional forms to much more profound dimensions. The works he creates are distinguished by their powerful presence and archetypal nature. The sculptures he created possess unparalleled qualities for their time, which still manage to excite the audience today. They stand decisively in space, and their scale makes us feel small; at the same time, the themes in his narrative are universal and immediately resonate with the audience.

Divine life topics, such as joy, family, awakening, and the feminine principle, are deeply embedded in his work, reaching the heart of every person regardless of their social status or political beliefs. The harmony between the material, the subject-matter, the simplicity and symbolism is an integral part of these works.

In this report, I will examine his works in depth and focus on the rich symbolism they carry, attempting to reveal the complex messages and meanings hidden within them. My goal is to provide a new understanding and appreciation of his work, which deserves wider recognition and attention.

Keywords: Venko Kolev, art ceramics, National Academy of Art

ХАРИЗАНОВ, Васил, 2025. Прилагане на техниката кинцуги при бетонни изделия. Креативност и технологични предизвикателства. В: Научна конференция Дизайн & приложни изкуства 2025. Сборник доклади. София: НХА. с. 164-174. ISSN 2815-4932. ID № 5054.

Резюме: Сред съвременните творчески решения в дизайна откриваме едно, което е нетрадиционно, изключително артистично и с голям потенциал за разгръщане на креативността, а именно, използването на техниката Кинцуги при бетонни изделия. Това вече е

възможно благодарение на по-доброто разбиране на потенциалите на този материал. Бетонът притежава конструктивна издръжливост и възможност за персонализиране. Бетонните изделия, върху които е приложена техниката Кинцуги, имат уникална естетическа привлекателност, съчетана със силен философски заряд – умишлено търсено несъвършенство, асиметрия и семпла красота.

Тазя статия засяга не само творческите и философски аспекти, съпътстващи Кинцуги, но и технологичните методи за оптимизиране и модифицирането на състава на бетона с цел да се гарантира, че крайният резултат придава предварително обмислена артистичност и здравина.

Ключови думи: кинцуги изделия от бетон, декоративен бетон, оптимизиране и модифициране на бетоновия състав, интериорен дизайн, Васил Георгиев Харизанов, НХА, София

Abstract: Among contemporary approaches in design, one particularly unconventional and highly artistic solution with considerable creative potential is the application of the Kintsugi technique to concrete objects. This has become possible through a deeper understanding of the material's potential. Concrete offers both structural durability and extensive possibilities for customization. Concrete objects created using the Kintsugi technique possess a distinctive aesthetic appeal combined with a profound philosophical dimension, embracing intentionally sought imperfection, asymmetry, and understated beauty.

This paper examines not only the creative and philosophical aspects associated with Kintsugi but also the technological methods for optimizing and modifying concrete compositions to ensure that the final product achieves both deliberate artistic expression and structural integrity.

Keywords: Kintsugi, concrete objects, decorative concrete, optimization and modification of concrete composition, interior design, Vasil Georgiev Harizanov, National Academy of Art, Sofia.

ЧАСТ 4

ПУБЛИКАЦИИ В СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ИЗДАНИЯ, ПРИЗНАТИ ОТ НАЦИД

СТАТИИ В СБОРНИЦИ

ДАЛЧЕВ, Борис, 2025. Приносите на сценографа и режисьор Ахим Фрайер за развитието на съвременната сценография. В: Сборник доклади от V международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“. Пловдив: АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. с. 66–75. ISSN 2603-462X (мека корица).

Резюме: Настоящият доклад разглежда основни моменти от творчеството на Ахим Фрайер, които имат отношение към развитието на съвременната сценография. Превес в спектаклите на Фрайер взима визуалността, неговият театър е картинен и той е един от пионерите в този подход. Работата на Фрайер еманципира сценографията от подчинената ѝ роля и я пласира на друго ниво в спектакъла, като я изважда от илюстративния характер и ѝ придава концептуален такъв. Сценографските му решения представляват компресиране на различни места и действие в едно, а спектаклите му съдържат нагнетяване на множество от драматургични конфликт в контекста на една ситуация. Един от характерните за него аспекти е преднамереното театрализиране, сякаш тенденциозно демонстриране, че това, което се гледа, е фикция, то е театър. Фрайер успешно провежда двойнат роля на режисьор и сценограф, като тази формула е от основно значение за разбирането на изкуството му. Така той изгражда уникален авторски подход, който от своя страна го нарежда сред ключовите фигури в съвременния театрален пейзаж.

Ключови думи: Ахим Фрайер, съвременна сценография, визуален театър

Abstract: This paper discusses key aspects of Achim Freyer's creative work that are relevant to the development of contemporary scenography. In Freyer's productions, visuality dominates – his theatre is pictorial, and he stands among the pioneers of this approach. Freyer's work emancipates scenography from its subordinate role, positioning it on a new level within the performance by removing its merely illustrative function and granting it a conceptual one. His scenographic solutions compress multiple locations and actions into a single visual environment, while his productions accumulate numerous dramatic conflicts within one overarching situation. One of his characteristic artistic strategies is deliberate theatricalization — a purposeful demonstration that what the audience sees is fiction, it is theatre. Freyer successfully maintains the dual role of director and scenographer, a formula essential for understanding his art.

Through this synthesis, he establishes a unique authorial approach that places him among the key figures in the landscape of contemporary theatre.

Keywords: Achim Freyer, contemporary scenography, visual theatre

ТОДОРОВА, Теодора, 2025. Изследване на композиционните средства и свойства в съвременните тенденции при дизайна на автомобили. В: Сборник доклади от V международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“. Пловдив: АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. с. 297-307. ISSN 2603-462X (мека корица).

Резюме: Докладът разглежда съвременните тенденции в автомобилния дизайн чрез анализа на композиционните средства и свойства. Специален акцент се поставя върху пропорции, силует, линии, и светлина. Представени са примери от Tesla, Mercedes-Benz, BMW, Hyundai, Toyota, Audi, Kia, Mini и Lamborghini, които илюстрират различни стратегии – минимализъм, експресивност, функционалност и иконичност. Анализът е подплатен с теоретични рамки от Делчев, Джонс и Сомов, които подчертават ролята на дизайна като културна система и композицията като универсален език на формата.

Ключови думи: автомобилен дизайн, композиционни средства, устойчиви тенденции

Abstract: This paper explores current trends in automotive design through the analysis of compositional tools and properties. Special focus is placed on proportions, silhouette, lines and light. Case studies from Tesla, Mercedes-Benz, BMW, Hyundai, Toyota, Audi, Kia, Mini, and Lamborghini illustrate contrasting strategies – minimalism, expressiveness, functionality, and iconicity. The analysis is supported by theoretical frameworks from Delchev, Jones, and Somov, emphasizing design as a cultural system and composition as a universal language of form.

Keywords: automotive design, compositional tools, sustainable trends

КРИТИКА И ТЕКСТОВЕ КЪМ КАТАЛОЗИ

ВАСИЛЕВА, Здравка, 2025. Мистерията на живописиста. Изложба на Валентин Колев (1948 – 2023), 10 юни – 3 юли 2025 г., СБХ, „Шипка“ 1. В: СБХ Бюлетин, брой 3/2025. София: СБХ. с. 42–43. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя изложбата на художника Валентин Колев, състояла се в периода 10 юни – 3 юли 2025 г., СБХ, „Шипка“ 1.

ГАТЕВ, Генади, 2025. Смущения/Изгубен свят. 29 април – 28 май 2025 г., СБХ, „Шипка“ 1. В: СБХ Бюлетин, брой 2/2025. София: СБХ. с. 106-109. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя изложбата „Смущения / Изгубен свят“. 29 април – 28 май 2025 г., СБХ, „Шипка“ 1, куратор: Слав Недев.

Автори: Анжела Терзиева, Антон Терзиев, Викенти Комитски, Гълъб Гълъбов, Димитър Бочуков, Димитър Генчев, Дина Стоев, Динко Стоев, Думисани Карамански, Ели Жотева, Елица Баръмова, Иво Бистрички, Калина Димитрова, Калия Калъчева, Любослава Николаева, Мартиан Табаков, Мартин Пенев, Невена Екимова, Светлана Мирчева, Силвия Коева-Попова, Слав Недев, Станимир Генов, Станислав Памукчиев, Харита Асумани

ДОНЕВСКА, Бойка, 2025. Графики от фонда на Военно-историческия музей в Плевен. В: Литографии от Регионален военно-исторически музей – Плевен. Плевен, ISBN 978-954-92822-7-6.

Доц. д-р Доневска е работила по текстовете от каталога, включващ 200 литографии, разделени по раздели, представящи хронологично събитията от Руско-турската война. Значителна част от тях са предоставени още в началото на XX век при създаването на военните музеи. През годините фондовете се попълват с нови материали, подарени от потомци на участници във войната, както и от граждани.

НИКОЛОВА, Сузана, 2025. Иван Пеев. Графика. 70 години от рождението, 3 юли – 10 октомври 2025 г., Художествена галерия – Смолян. В: СБХ Бюлетин, брой 3/2025. София: СБХ. с. 64–65. ISSN 1313-9622.

<https://sbh.bg/bg/buletin-hartien-buletin-file/22/2530>

Критика: Текстът представя изложбата на художника Иван Пеев, посветена на 70 години от рождението му, състояла се в периода 3 юли – 10 октомври 2025 г., Художествена галерия – Смолян.

НИКОЛОВА, Сузана, 2025. Баща. Дъщеря. Художници. Изложба на Дило Дилов и Долорес Дилова. 9 – 23 септември 2025 г., галерия „Артмарк“, София. В: СБХ Бюлетин, брой 3/2025. София: СБХ. с. 74–77. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя изложбата „Баща. Дъщеря. Художници“ с творби на художниците Дило Дилов и Долорес Дилова, състояла се в периода 9 – 23 септември 2025 в галерия „Артмарк“, София.

НИКОЛОВА, Сузана, 2025. Симеон Николов (1944 – 2022). Живопис. В: Бюлетин СБХ, брой 1, 2025, с. 38-39, ISSN 1313-9622 СБХ :: SBH-Buletin-01-2025.pdf

Критика: Текстът представя изложбата „Живопис“ на художника Симеон Николов (1944 – 2022), състояла се в периода 22 октомври – 5 ноември 2024 г., СБХ, зала „Райко Алексиев“, София.

НИКОЛОВА, Сузана, 2025. Съвременни български наивисти. Неоткритият наив. Втора част, София, 2025, предговор. ISBN 978-619-271-067-5.

СПАСОВА, Албена, 2025. Български плакати с международно участие. В: СБХ Бюлетин, брой 3/2025. София: СБХ. с. 115–116. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя изложбата „Български плакати с международни награди“, открита на 5 юли 2025 г. като част от програмата на Международното биенале на плаката във Варшава.

СПАСОВА, Албена, 2025. Плакати на Люба Томова. В: Бюлетин СБХ, брой 3/2025. София: СБХ. с. 113–114. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя плакатите на художничката Люба Томова, посветени на Фестивала на съвременната българска керамика, състоял се на 13 – 29 октомври 2025 г.

СПАСОВА, Албена, 2025. Серия плакати „Рисунка и малка пластика“. В: Бюлетин СБХ, брой 2/2025. София: СБХ. с. 115–116. ISSN 1313-9622.

Критика: Текстът представя серия изложбени плакати „Рисунка и малка пластика“, създадени от Радослава Боор и Парашкев Фереджанов.

ЧАСТ 5

ПУБЛИКАЦИИ В ЧУЖДИ ИЗДАНИЯ

HARALAMPIEV, Nikifor, TAPINI, Laura Melpomeni, DANZL, Thomas, BELISHKI, Stefan, IVANOVA, Dora, ROTERS, Jonas, THALGUTER, Nadia, HEINBACH, Jana and ILIEV, Radoslav. Caring For The Next Generation. Emergency Measures For The Buzludzha Monument Mosaics. In: *Conserving Mosaics in a Changing Environment: Challenges and Opportunities. Proceedings of the 14th Conference of the International Committee for the Conservation of Mosaics*, Plovdiv, Bulgaria, 24–28 October 2022. NARDI, Roberto, CHLOUVERAKI, Stefania and KATRAKAZIS, Theocharis (eds.). Florence: Edifir, 2025, 183–197.

YANCHEVA, Denitsa, STOYANOVA-DZHAMBASOVA, Ekaterina, ATANASOVA-VLADIMIROVA, Stela, KYURANOVA, Dennitsa and STAMBOLIYSKA, Bistra. The Characterization of Commercial and Historical Textiles Using a Combination of Micro-Chemical, Microscopic and Infrared Spectroscopic Methods. In: *Applied Sciences*, 2025, 15, 9367. <https://doi.org/10.3390/app15179367>.

Abstract: The aim of this study is to identify the textile materials used to make Bulgarian folk costumes and to support the process of conservation and restoration of ethnographic objects. In the 18th and 19th centuries, folk costumes were made almost exclusively of natural materials, while in the first half and middle of the 20th century, they included contemporary synthetic and regenerated cellulose materials, as well as blends of these materials with natural fibers. A series of historical textiles and contemporary industrial fabrics were studied using a variety of analytical approaches, including micro-chemical staining and solubility tests, optical microscopy, scanning electron microscopy coupled with energy-dispersive X-ray spectroscopy (SEM-EDS), and infrared (IR) spectroscopy. IR measurements were carried out in attenuated total reflectance (ATR) and external reflectance (ER) modes using a portable IR spectrometer, which enabled non-invasive analysis. The analysis revealed that the composition of the industrial fabrics and historical textiles encompassed synthetic fibers, such as polyester and polyamide, while others were made of regenerated cellulose fibers like viscose. Additionally, some textiles had a mixed composition of cotton and polyester or silk and viscose. The combined analytical approach provided reliable identification of both the synthetic and natural textile materials.

Keywords: textile fibers, modern fabrics, historical textile, ethnographic costumes; micro-chemical analysis; optical microscopy, SEM-EDS, IR

Резюме: Настоящото изследване има за цел да идентифицира текстилните материали, използвани при изработката на български народни носии, и да подпомогне процесите по консервация и реставрация на етнографски обекти. През XVIII и XIX век народните носии са изработвани почти изцяло от естествени материали, докато през първата половина и средата на XX век в тях започват да се използват съвременни синтетични и регенерирани целулозни материали, както и смеси от тези материали с естествени влакна. Поредица от исторически текстилни образци и съвременни индустриални тъкани бяха изследвани чрез различни аналитични методи, включително микрохимични тестове за оцветяване и разтворимост, оптична микроскопия, сканираща електронна микроскопия, съчетана с енергодисперсионна рентгенова спектроскопия (SEM-EDS), както и инфрачервена (IR) спектроскопия. Инфрачервените измервания бяха проведени в режими на затихващо пълно вътрешно отражение (ATR) и външно отражение (ER) с помощта на преносим IR спектрометър, което позволи неинвазивен анализ. Получените резултати показаха, че част от индустриалните тъкани и историческите текстилни образци съдържат синтетични влакна, като полиестер и полиамид, докато други са изработени от регенерирани целулозни влакна, например вискоза. Установени бяха също текстилни материали със смесен състав – памук и полиестер или коприна и вискоза. Комбинираният аналитичен подход осигури надеждна идентификация както на синтетичните, така и на естествените текстилни материали.

Ключови думи: текстилни влакна; съвременни тъкани; исторически текстил; етнографски носии; микрохимичен анализ; оптична микроскопия; SEM-EDS; инфрачервена (IR) спектроскопия

ЧАСТ 6

ПУБЛИКАЦИИ В НЕРЕФЕРИРАНИ ИЗДАНИЯ

ДАЛЧЕВ, Борис, 2025. Естетически въздействия на кинетичната сценография между механичното и емоционалното. В: Хомо Луденс, 2025/брой 27. Достъпно от: <https://homoludens.bg/articles/esteticheski-vzdejstviya-na-kinetichnata-scenografiya-mezhdu-mehanichното-i-emocionalното/>

Резюме: Текстът изследва прехода на механизираното движение в кинетичната сценография и съпътстващите технически процеси в сценично действие, натоварено с емоционално и естетическо въздействие. Опирайки се на теоретични източници и личния си опит като практикуващ сценограф, анализирам как физическите възможности на механизма изграждат специфична атмосфера и пораждат конкретен афект у зрителя.

Ключови думи: механизъм, сценография, драматичен театър, сценично действие, кинетична сценография, атмосфера, емоционално и естетическо въздействие

Abstract: The text explores the transition of mechanised movement in kinetic scenography and the accompanying technical processes in stage actions charged with emotional and aesthetic impact. Drawing on theoretical sources and own personal experience as a practicing scenographer, I analyse how the physical capabilities of the mechanism build a specific atmosphere and create a given affect in the viewer.

Keywords: mechanism, scenography, drama theatre, stage action, kinetic scenography, atmosphere, emotional and aesthetic impact

ЧАСТ 7

НАУЧНО РЕЦЕНЗИРАНЕ

7.1. Научно рецензиране на издания

7.2. Рецензиране. Научно жури

проф. д-р Арсен Минков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Ина Руменова Станишева в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Художествени похвати на анимацията в разработването на компютърни игри за деца“

Научен ръководител: проф. д-р Величка Минкова

Защитен на 10 октомври 2025 г.

доц. д-р Бойка Донева, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Калоян Бончев Богданов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Постановъчна и постпродукционна фотография в българското съвременно изкуство“

Научен ръководител: проф. д.изк. Свилен Стефанов

Защитен на 28 ноември 2025 г.

доц. д-р Бойка Донева, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Андриана Любомирова Коцева в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Изследване на съвременната художествена резба в периода 2000 – 2020 г.: обзор, проблеми и възможности за реализация“

Научен ръководител: проф. Валентин Лилов

Защитен на 10 октомври 2025 г.

доц. д-р Бойка Донева, становище

Конкурс за редовен професор по дисциплината „Скулптура“ за нуждите на Катедра „Степнопис“, НХА

Кандидат: доц. д-р Пенчо Добрев

проф. д-р Валентин Господинов, рецензия

Конкурс за редовен доцент по дисциплините „Скулптура“ и „Композиция“ за нуждите на Катедра „Скулптура“, НХА

Кандидати: д-р Ивайло Аврамов и гл. ас. д-р Борислав Алексиев

проф. д-р Валентин Господинов, рецензия

Конкурс за редовен професор по дисциплината „Скулптура“ за нуждите на Катедра „Стенопис“ на НХА

Кандидат: доц. д-р Пенчо Добрев

проф. д-р Величка Минкова, становище

Конкурс за доцент по дисциплината „Художествено проектиране и анализ“ за нуждите на Катедра „Дизайн за детската среда“ на НХА

Кандидат: гл. ас. д-р Рая Гайтанджиева

проф. д-р Величка Минкова, становище

Конкурс за редовен доцент по сценография и костюмография, „Живопис“ и „Нови медии в изобразителните изкуства“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидати : гл. ас. д-р Розина Макавеева

проф. д-р Величка Минкова, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплината „Стенопис“ за нуждите на Катедра „Стенопис“, НХА

Кандидати: гл. ас. д-р Радостин Седефчев и ас. д-р Миляна Стефанова

проф. д-р Величка Минкова, член на научно жури

Конкурс за главен асистент по дисциплините „Живопис“ и „Сценография и костюмография за кино и телевизия“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: Невена Георгиева

проф. д-р Венелин Шурелов, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплините „Сценография и костюмография“, „Живопис“ и „Нови медии в изобразителните изкуства“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидати: гл. ас. д-р Розина Макавеева

проф. д-р Венелин Шурелов, член на научно жури

Конкурс за редовен главен асистент по дисциплините „Сценография“, „Костюмография“ и „Техника и технологии“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: ас. д-р Борис Далчев

проф. д-р Венелин Шурелов, член на научно жури

конкурс за един главен асистент по дисциплините „Живопис“ и „Сценография и костюмография за кино и телевизия“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: Невена Георгиева

доц. д-р Вяра Границка, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Валери Георгиев Василев в НХА, самостоятелна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Методически проекти в областта на обучението по изобразително изкуство“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 27 юни 2025 г.

доц. Емил Бачийски, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Илия Георгиев Бояров в НХА, в редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Интегративни методи на обучение по изобразително изкуство във финландската система на обучение“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 21 ноември 2025 г.

проф. д-р Здравка Василева, рецензия

Конкурс за редовен доцент по дисциплината „Стенопис“ за нуждите на Катедра „Стенопис“ НХА

Кандидати: гл. ас. д-р Радостин Седефчев и ас. д-р Миляна Стефанова

проф. д-р Здравка Василева, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Ивана Петрова Петрова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Институционални стратегии в частни и държавни галерии в областта на живописата от началото на XXI век в България“

Научен ръководител: проф. д.изк. Петер Цанев

Защитен на 30 май 2025 г.

доц. д-р Зоя Лекова, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплините „Скулптура“ и „Композиция“ за нуждите на Катедра „Скулптура“, НХА

Кандидати: д-р Ивайло Аврамов и гл. ас. д-р Борислав Алексиев

доц. д-р Капка Кънева, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант в НХА, самостоятелна форма на обучение Албена Спасова Спасова

Тема на дисертационния труд: „Издания, съпътстващи изложбената практика в България (1990 – 2015)“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 27 юни 2025 г.

проф. д-р Кирил Божков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Тодор Методиев Горанов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Техника и технология на витража в православната иконография“

Научен ръководител: доц. д-р Васил Харизанов

Защитен на 27 юни 2025 г.

проф. д-р Кирил Божков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Гергана Росенова Николова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Геометричната абстракция в творчеството на Георги Янакиев“

Научен ръководител: проф. Божидар Бояджиев

Защитен на 13 юни 2025 г.

проф. д-р Кирил Божков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Нели Симеонова Борисова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Стенописта в публичното пространство и класическите техники през втората половина на XX век и началото на XXI век в Европа“

Научен ръководител: проф. д-р Боян Добрев

Защитен на 30 май 2025 г.

проф. д-р Кирил Божков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Величко Александров Раклеов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Образът на майката в творчеството на седем български художници: Иван Мърквичка, Елена Карамихайлова, Никола Маринов, Владимир Димитров-Майстора, Иван Милев, Васил Стоилов и Иван Ненов“

Научен ръководител: проф. Божидар Бояджиев

Защитен на 11 април 2025 г.

проф. д-р Кирил Божков, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Деян Стефанов Янев в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Психологически заблуди и илюзии като средство в съвременната живопис през първите две декади на 21 век“

Научен ръководител: проф. д.изк. Петер Цанев

Защитен на 17 януари 2025 г.

проф. д-р Кристина Борисова, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Тома Петров Гълов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Плакатният подход в дизайна на книгата“

Научен ръководител: доц. д-р Стоян Дечев

Защитен на 17 октомври 2025 г.

доц. д-р Любомил Драганов, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Мария Ангелова Милова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Стенописта и дигиталните технологии, настояще и перспективи“

Научен ръководител: проф. д-р Боян Добрев

Защитен на 16 януари 2026 г.

доц. д-р Любомил Драганов, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплината „Стенопис“ за нуждите на Катедра „Стенопис“, НХА

Кандидати: гл. ас. д-р Радостин Седефчев и ас. д-р Миляна Стефанова

доц. д-р Магдалена Серафимова-Лазарова, становище

Конкурс за доцент по дисциплината „Художествено проектиране и анализ“ за нуждите на Катедра „Дизайн за детската среда“, НХА

Кандидат: гл. ас. д-р Рая Гайтанджиева

проф. д-р Маня Вапцарова, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Ина Руменова Станишева в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Художествени похвати на анимацията в разработването на компютърни игри за деца“

Научен ръководител: проф. д-р Величка Минкова

Защитен на 10 октомври 2025 г.

проф. д-р Маня Вапцарова, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплините „Сценография и костюмография“, „Живопис“ и „Нови медии в изобразителните изкуства“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидати : гл. ас. д-р Розина Макавеева

проф. д-р Маня Вапцарова, становище

Конкурс за доцент по дисциплината „Художествено проектиране и анализ“ за нуждите на Катедра „Дизайн за детската среда“, НХА

Кандидат: гл. ас. д-р Рая Гайтанджиева

проф. д-р Маня Вапцарова, член на научно жури

Конкурс за редовен главен асистент по дисциплините „Сценография“, „Костюмография“ и „Техника и технологии“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: ас. д-р Борис Далчев

проф. д-р Маня Вапцарова, член на научно жури

Конкурс за един главен асистент по дисциплините „Живопис“ и „Сценография и „Костюмография за кино и телевизия“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: Невена Георгиева

доц. д-р Мария Андиркова, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Нели Симеонова Борисова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Стенописта в публичното пространство и класическите техники през втората половина на XX век и началото на XXI век в Европа“

Научен ръководител: проф. д-р Боян Добрев

Защитен на 30 май 2025 г.

доц. д-р Мария Андиркова, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Емилио Антонов Бората в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Инвенции на полската плакатна школа върху спецификата и методите на образователния процес по плакат и визуална комуникация в България“

Научен ръководител: проф. Георги Янков

Защитен на 17 януари 2025 г.

проф. д-р Момчил Мирчев, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплините „Скулптура“ и „Композиция“ за нуждите на Катедра „Скулптура“, НХА

Кандидати: д-р Ивайло Аврамов и гл. ас. д-р Борислав Алексиев

доц. д-р Ненко Атанасов, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Тома Петров Гълов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Плакатният подход в дизайна на книгата“

Научен ръководител: доц. д-р Стоян Дечев

Защитен на 17 октомври 2025 г.

проф. д-р Кристина Борисова, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Емилио Антонов Бората в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Инвенции на полската плакатна школа върху спецификата и методите на образователния процес по плакат и визуална комуникация в България“

Научен ръководител: проф. Георги Янков

Защитен на 17 януари 2025 г.

проф. д-р Николай Младенов, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Емилио Антонов Бората в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Инвенции на полската плакатна школа върху спецификата и методите на образователния процес по плакат и визуална комуникация в България“

Научен ръководител: проф. Георги Янков

Защитен на 17 януари 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Стилян Йохан Йотов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Социалният синтез в световната и българската стенопис в периода 1989 до наши дни (Възможности за осъществяване на връзка между социалната и архитектурната среда със средствата на стенописиста)“

Научен ръководител: проф. д-р Олег Гочев

Защитен на 28 ноември 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Илия Георгиев Бояров в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Интегративни методи на обучение по изобразително изкуство във финландската система на обучение“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 21 ноември 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, рецензия

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на докторант в НХА, самостоятелна форма на обучение Валери Георгиев Василев.

Тема на дисертационния труд: „Методически проекти в областта на обучението по изобразително изкуство“.

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 27 юни 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Албена Спасова Спасова в НХА, самостоятелна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Издания, съпътстващи изложбената практика в България (1990 – 2015)“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Панкова

Защитен на 27 юни 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Гергана Росенова Николова в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Геометричната абстракция в творчеството на Георги Янакиев“

Научен ръководител: проф. Божидар Бояджиев

Защитен на 13 юни 2025 г.

проф. д.изк. Петер Цанев, становище

Конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство – Концептуални форми, СУ „Св. Климент Охридски“

Кандидат: доц. д-р Добрин Йорданов Атанасов

доц. д-р Росен Тошев, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Калоян Бончев Богданов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Постановъчна и постпродукционна фотография в българското съвременно изкуство“

Научен ръководител: проф. д.изк. Свилен Стефанов

Защитен на 28 ноември 2025 г.

проф. д-р Румяна Панкова, становище

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Величко Александров Раклеов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Образът на майката в творчеството на седем български художници: Иван Мърквичка, Елена Карамихайлова, Никола Маринов, Владимир Димитров-Майстора, Иван Милев, Васил Стоилов и Иван Ненов“

Научен ръководител: проф. Божидар Бояджиев

Защитен на 11 април 2025 г.

проф. Светозар Бенчев, рецензия

Конкурс за редовен професор по дисциплината „Скулптура“ за нуждите на Катедра „Стенопис“, НХА

Кандидат: доц. д-р Пенчо Добрев

доц. д-р Светлин Балездров, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант в НХА, редовна форма на обучение Мария Ангелова Милова.

Тема на дисертационния труд: „Стенописта и дигиталните технологии, настояще и перспективи“.

Научен ръководител: проф. д-р Боян Добрев

Защитен на 16 януари 2026 г.

проф. д.изк. Свилен Стефанов, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Стилян Йохан Йотов в НХА, редовна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Социалният синтез в световната и българската стенопис в периода 1989 до наши дни (Възможности за осъществяване на връзка между социалната и архитектурната среда със средствата на стенописта)“

Научен ръководител: проф. д-р Олег Гочев

Защитен на 28 ноември 2025 г.

проф. д.изк. Свилен Стефанов, рецензия

Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на докторант Августина Иванова Станоева в НХА, самостоятелна форма на обучение

Тема на дисертационния труд: „Психодинамични процеси в арт терапията при психични заболявания в клиничен контекст“

Научен ръководител: проф. д.изк. Петер Цанев

Защитен на 11 април 2025 г.

проф. д.изк. Свилен Стефанов, становище

Конкурс за редовен доцент по дисциплината „Стенопис“ за нуждите на Катедра „Стенопис“, НХА

Кандидати: гл. ас. д-р Радостин Седефчев и ас. д-р Миляна Стефанова

доц. Цветослав Христов, становище

Конкурс за редовен професор по дисциплината „Скулптура“ за нуждите на Катедра „Стенопис“, НХА

Кандидат: доц. д-р Пенчо Добрев

проф. д-р Яна Костадинова, член на научно жури

Конкурс за редовен главен асистент по дисциплините „Сценография“, „Костюмография“ и „Техника и технологии“ за нуждите на Катедра „Сценография“, НХА

Кандидат: ас. д-р Борис Далчев

ЧАСТ 8

УЧАСТИЕ В РЕДАКЦИОННИ СЪВЕТИ

доц. д-р Бойка Донева, главен редактор и член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

доц. д-р Бойка Донева, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Величка Минкова, член на редакционната колегия на електронно списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА, издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

проф. д-р Величка Минкова, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Величка Минкова, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

проф. д-р Вержиния Маркарова, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Елизар Милев, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Захари Ганчев, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Капка Кънева, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Кристина Илиева, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Маня Вапцарова, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Маня Вапцарова, член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

д-р Милена Балчева-Божкова, член на Издателския съвет на НХА; член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

проф. д-р Момчил Мирчев, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Мирена Златева, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Ненко Атанасов, член на Издателския съвет на НХА

проф. д-р Николай Младенов, председател на Издателския съвет на НХА

доц. д-р Рангел Чипев, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства 2025“, организирана от НХА

доц. д-р Росен Тошев, член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

доц. д-р Розина Макавеева, член на редакционния съвет на Научна конференция „Дизайн и приложни изкуства“, организирана от НХА, 6 март 2025 г.

доц. д-р Светлин Балездров, член на Издателския съвет на НХА

доц. д-р Стефан Белишки, член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

доц. д-р Стефан Белишки, член на редакционния съвет на списание „Известия на варненския музей“ (<https://journal.museumvarna.com>)

доц. д-р Стефан Белишки, член на редакционния съвет на списание Sacrum et Decorum, издание на Жешовския университет (<https://journals.ur.edu.pl/setde>)

доц. д-р Сузана Николова, член на редакционната колегия на електронното списание ИЗКУСТВО И КРИТИКА – издание на НХА за научна и критическа интерпретация на актуални проблеми във визуалните изкуства

ЧАСТ 9

УЧАСТИЕ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Албена Спасова е организатор, модератор и участник в международен дискуссионен форум с участието на проф. Лех Майевски, проф. Ришард Кайзер, Юстина Черняковска, Моника Ханулак, Веслав Гжегорчик (Полша), Радослава Боор (Чехия/България), Едик Богусян (Армения), Бартош Мамак (Полша), Anett Sz. Eszteró и Miklós E. Zsembéri-Szógyártó (Унгария), Едуардо Баррера (Мексико), 16 декември 2025 г.

Гл. ас. д-р Борис Далчев участва в V международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, 30 – 31 октомври 2025 г., с доклад на тема „Приносите на сценографа и режисьор Ахим Фрайер за развитието на съвременната сценография“.

Гл. ас. д-р Виолета Илиева участва в Международна конференция 30th European Association of Archaeologists Annual Meeting in Rome с доклад с презентация на тема Archaeometry Study and Restoration of Roman Bronze Vessels from Burgas. Session theme: 2. Archaeological Sciences, Humanities and Digital Era: Bridging the Gaps.

Проф. д-р Величка Минкова участва в XIII международна научна конференция „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“, организирана от КИН и Сдружение „Група Цвят-България“, проведена в ТУ, 21 – 22 ноември 2025 г. Тема на доклада: „Даровете на Фрьобел“ – съвременни интерпретации в дизайна на дидактични средства“.

Ас. Вера Гезенко участва в Научно-практическа конференция „Изкуство – критически рефлексии“, 29 ноември 2025 г., организирана от СУ „Св. Климент охридски“, София.

Доц. д-р Вяра Границка участие в 12-ото издание на Научна конференция „Знание, наука, иновации, технологии“, проведена на 11 юли 2025 г. в град Велико Търново от Институт за знание, наука и иновации с доклад на тема „Телесноориентирани арттерапевтични практики“.

Доц. д-р Георги Павлов участва с лекция в среща дискусия „Картина ли е театралният плакат“, 31 март 2025 г., Народен театър „Иван Вазов“, София.

Гл. ас. д-р Екатерина Стоянова-Джамбазова изнесе доклад на тема „Технологически анализ на текстилно църковно произведение от втората половина на XIX век“, представен на научно-практическа конференция на тема „Изкуство – критически рефлексии“, организирана от Катедра „Визуални изкуства“ към СУ „Св. Климент Охридски“, 27 ноември 2025 г.

Гл. ас. д-р Екатерина Стоянова-Джамбазова изнесе доклад на тема „Недеструктивни инструментални методи, използвани при технологическо изследване на църковно произведение от текстил“, представен на 13-а Международна конференция „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“, 20 – 21 ноември 2025 г, ТУ, София.

Проф. д-р Зарко Ждраков ръководи пътуващ семинар „Интердисциплинарно проучване на културните ценности в Североизточна България“ (16 – 18 май 2025 г.). В семинара се включиха 22-ма участници, които посетиха паметници на архитектурата, скулптурата и музейни сбирки в Шумен, Мадара, Плиска, Преслав, Свещарските гробници и столицата на гетите Хелис с Демир баба теке. Семинарът се реализира по катедрен проект от Конкурса за финансиране на проекти за присъщата научна и художественотворческа дейност на Националната художествена академия през 2025 година.

Доц. д-р Капка Кънева участва в Sofia Art Fair като автор и лектор в SAF Talks – тема „Художникът като партньор в достигането на същинската промяна“ – дискуссионен панел на Фондация EMPROVE, с участието на Капка Кънева, Юлиан Табаков и Любов Кръстева, модератор: Олга Минева (05.10.2025 г.).

Доц. д-р Мирена Златева по програма ЕРА3ЪМ изнесе лекциите „Моделиране във восък“ и „33 години Катедра „Метал“ и Ателие „Бижута“ в НХА“ в Института по бижута към Академията за изящни изкуства и дизайн „Владислав Стремински“ в Лодз, Полша;

Гл. ас. д-р Никифор Харалампиев участва с доклад в съавторство с Александър Вътов в Международна конференция Ancient and Advanced Materials: Bridging Science and Cultural, Varna, 23–27 September 2025, с доклад на тема „Технологично и фотографско изследване на процесите върху цветни фотографии от колекцията на Националния исторически музей, София“.

Гл. ас. д-р Никифор Харалампиев участва в организирането и провеждането на XV Конференция на Международния комитет за консервация на мозайки (ICCM), 20-24.10.2025, Атина. В конференцията участваха и студентите от Катедра „Реставрация“.

Гл. ас. д-р Никифор Харалампиев представи доклад на тема „Изследване на оцветени фотографии от колекцията на НИМ“ на Форум „Реставрация“, 18 – 19 ноември 2025 г., Гьоте институт, София.

Гл. ас. д-р Петя Благоева участва XIII Международна научна конференция „Съвременни технологии в културно-историческото наследство“. Организирана от КИН и Сдружение „Група Цвят-България“, проведена в Технически университет, 21 – 22 ноември 2025 г.

Доц. д-р Стефан Белишки участва в Международна научна конференция Ancient and Advanced Materials: Bridging Science and Cultural Heritage (AAM-INFRAMAT 2025), Varna, 23–27 September 2025. Той участва с доклад на тема Multianalytical Approach in the study of the Painting Zadushnitsa (1890) by Ivan Mrkvicka в съавторство с Екатерина Стоянова-Джамбазова, Александър Вътов, Георги Авдеев и Ивайло Левичаров.

Доц. д-р Стефан Белишки участва в Национална конференция „Форум Реставрация 2025“, ноември 2025 г. Гьоте институт, София. Доклад на тема „Технологично проучване на картината „Задушница“ (1890) от Иван Мърквичка“ в съавторство с Екатерина Стоянова-Джамбазова, Александър Вътов, Георги Авдеев и Ивайло Левичаров.

Доц. д-р Стоян Д. Дечев участва в Националната научна конференция с международно участие „Азбуки, памет, приемственост“, която се проведе на 8 и 9 декември 2025 г. в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

ЦИТИРАНИЯ

ЦИТИРАНИЯ И РЕЦЕНЗИИ В НАУЧНИ ИЗДАНИЯ, РЕФЕРИРАНИ И ИНДЕКСИРАНИ В СВЕТОВНОИЗВЕСТНИ БАЗИ ДАННИ С НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ ИЛИ В МОНОГРАФИИ И КОЛЕКТИВНИ ТОМОВЕ

ТΥΜCHENKO, Tetiana, MYKOLAICHUK, Antonina and MYKOLAICHUK, Alisa, 2025. "Presenation Turn" in the Education of Future Conservators as a Tool for Self-Reflection and Communication. Вісник науки та освіти. Online. 2025. No. 12(42). DOI 10.52058/2786-6165-2025-12(42)-1273-1287. [Accessed 25 January 2026].

Індексиран в Index Copernicus International

(<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=123231>)

Academic Research Index:

(<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2786-6165>)

Цитирана публикация: BELISHKI, Stefan and CORR, Susan, 2019. Reflections on Conservation-Restoration Practice Today – A European Perspective. Conservation Ethics Today: Are Our Conservation-Restoration Theories and Practice Ready for the 21st Century? 2019. p. 89–104. e-ISSN 2543-6422.

NOGUEIRA, Andreia, CHASQUEIRA, Ânia and TRIÃES, Ricardo, 2025. Creative Conservation: A New Approach for the Interpretation and Conservation of Memory. Studies in Conservation. Online. 2025. Vol. 0, no. 0, p. 1–20. DOI 10.1080/00393630.2025.2484910. [Accessed 15 November 2025].

Індексиран в EBSCO database и Scopus (<https://www.scopus.com/sources.uri>)

Цитирана публикация: BELISHKI, Stefan and CORR, Susan, 2019. Reflections on Conservation-Restoration Practice Today – A European Perspective. Conservation Ethics Today: Are Our Conservation-Restoration Theories and Practice Ready for the 21st Century? 2019. p. 89–104. e-ISSN 2543-6422.

ЦИТИРАНИЯ В МОНОГРАФИИ И КОЛЕКТИВНИ ТОМОВЕ С НАУЧНО РЕЦЕНЗИРАНЕ

За Спасова, А., от Гаджев, Я. Емайлът – един малко познат художествен изказ. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025, НХА, София, 2025, ISSN 2815-4932, с. 56.

Цитира се: Спасова, А. Божидар Йонов за ролята на художника в съвременната културна среда. Полиграфия, бр. 1, 2024, с. 36–40. ISSN 0204-9953.

За Благоева, П., от Минкова, В. Конструктивната игра и модулния конструктор – стимулиции на детското въображение и креативност. Съвременният дизайн на игрови средства. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 183.

Цитира се: Благоева, П. Визуална грамотност и създаване на визуални материали за дизайн. В: ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2023, сборник с доклади от научна конференция. София: НХА. с. 259. ISSN 2815-4932.

За Гайтанджиева, Р., от Динкова, С. Дизайнът на игровите и образователни средства в помощ на STEM обучението в детските градини. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 192.

Цитира се: Гайтанджиева, Р. Дизайнерски и технологични аспекти в образователни компютърни игри за деца. монография. София: НХА, 2022, с. 23. ISBN 978-9542988-75-5.

За Маркарова, В., от Цветкова, Д. Игралната динамика в съвременната мека скулптура. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 201.

Цитира се: Маркарова, В. Мека скулптура и пространство от 1960 г. до днес (Кратък преглед). ТОК, бр. 11–12, 2018, с. 389–395. ISSN 1314-798X. В: <https://bgtextilepublisher.org/spisanie/pdf/2018-broi-11-12/spisanie-br11-12-statia-3.pdf> (посетен на 14.06.2025).

За Благоева, П., от Груев, Е. Анализ на художествените стилове в компютърните игри. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 256.

Цитира се: Благоева, П. Съвременни тенденции, свързани с творческия процес в дизайна. В: Сборник с доклади от научна конференция „30 години – Дизайн за детската среда 3×10“. София: НХА, 2021, с. 50. ISBN 978-954-2988-63-2.

За Гайтанджиева, Р., от Груев, Е. Анализ на художествените стилове в компютърните игри. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 249.

Цитира се: Гайтанджиева, Р. Дизайнерски и технологични аспекти в образователните компютърни игри за деца. монография. София: НХА, 2022, с. 13. ISBN 978-954-2988-75-5.

За Василева, Д., от Благоева, П. Визуализация, инфографики и графичен дизайн: история и развитие на визуалната комуникация чрез информационни графики. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 286.

Цитира се: Василева, Д. Мебелите като художествени обекти в контекста на съвременната архитектура. В: Сборник с доклади от научна конференция „Дизайн & приложни изкуства 2021“. София: НХА, 2021, с. 171–178. ISBN 978-954-2988-68-7.

За Минкова, В., от Благоева, П. Визуализация, инфографики и графичен дизайн: история и развитие на визуалната комуникация чрез информационни графики. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 296.

Цитира се: Минкова, В. Бяла книга на дизайна: композиция, дизайн, форма. монография. София: НХА, 2020, с. 264. ISBN 978-954-2988-53-3.

За Василев, В., от Благоева, П. Визуализация, инфографики и графичен дизайн: история и развитие на визуалната комуникация чрез информационни графики. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 302.

Цитира се: Василев, В. Алгоритмични и неалгоритмични методи на обучение. Списание Арт психология, 2024, ISSN 2738-862X. Достъпно на: https://www.artpsychology.net/files/mf/c408dce0b59abf71ce4fa3bcf611c6a0_ValeriVasilev_Algoritmichni_i_nealgoritmichni_metodi_na_obuchenie.pdf (посетен на 16.06.2023).

За Гайтанджиева, Р., от Благоева, П. Визуализация, инфографики и графичен дизайн: история и развитие на визуалната комуникация чрез информационни графики. В: Сборник с

доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 303.

Цитира се: Гайтанджиева, Р. Дизайнерски и технологични аспекти в образователни компютърни игри за деца. монография. София: НХА, 2022, с. 23. ISBN 978-9542988-75-5.

За Ангелов, В., от Атанасов, П. Иконостасът в криптата на храм „Св. Св. Онуфрий, Дамаскин и всех мучеников Габровских“. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 321.

Цитира се: Ангелов, В. Българска монументална дърворезба XIV–XX в. София: Наука и изкуство, 1992. ISBN 954-02-0089-X.

За Ангелов, В., от Атанасов, П. Иконостасът в криптата на храм „Св. Св. Онуфрий, Дамаскин и всех мучеников Габровских“. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 322.

Цитира се: Ангелов, В. Църковната дърворезба в България. София: НХА, 2015, с. 136. ISBN 978-954-2988-28-1.

За Мирчев, М., от Мирчева, Р. Съвременни перспективи в ръчно правената авторска хартия. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 343.

Цитира се: Мирчев, М. Скулптура. София: ИК „Гутенберг“, 2018, с. 15. ISBN 978-619-176-114-2.

За Мирчев, М., от Мирчева, Р. Съвременни перспективи в ръчно правената авторска хартия. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 346.

Цитира се: Мирчев, М. Скулптурата – перспективи и възгледи 2024. София: Логис, 2024, с. 45. ISBN 978-954-8289-20-7.

За Гайтанджиева, Р., от Мирчева, Р. Съвременни перспективи в ръчно правената авторска хартия. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 346.

Цитира се: Гайтанджиева, Р. Дизайнерски и технологични аспекти в образователни компютърни игри за деца. монография. София: НХА, 2022, с. 12. ISBN 978-9542988-75-5.

За Благоева, П., от Гайтанджиева, Р. Играта в контекста на интегралното образование. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 349.

Цитира се: Благоева, П. Съвременни тенденции в графичния дизайн на детски брандове. В: Сборник с доклади от научна конференция „Дизайн & приложни изкуства 2021“. София: НХА, 2021, с. 140–141. ISBN 978-954-2988-68-7.

За Мирчев, М., от Гайтанджиева, Р. Играта в контекста на интегралното образование. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 351.

Цитира се: Мирчев, М. Скулптурата – перспективи и възгледи 2024. София: ИК Логис, 2024, с. 74. ISBN 978-954-8289-20-7.

За Мирчев, М., от Гайтанджиева, Р. Играта в контекста на интегралното образование. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 353.

Цитира се: Мирчев, М. Основни аспекти и организация в преподаването по скулптура. В: Мениджмънт и маркетинг в изкуството. Сборник доклади. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2016, с. 186. ISBN 978-619-202-131-3.

За Василева, Д., от Кожухаров, Р. Предизвикателства при изграждане на ключова идея за графична визия и реклама на заведение. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 372.

Цитира се: Василева, Д. Мебелите като художествени обекти в контекста на съвременната архитектура. В: Сборник с доклади от научна конференция „Дизайн & приложни изкуства 2021“. София: НХА, 2021, с. 171–178. ISBN 978-954-2988-68-7.

За Гайтанджиева, Р., от Механдова, Т. Магистърска програма „Детска среда – интериор“ – посоки и експерименти. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 398.

Цитира се: Гайтанджиева, Р. Дизайнерски и технологични аспекти в образователни компютърни игри за деца. Монография. София: НХА, 2022, с. 10. ISBN 978-9542988-75-5.

За Минкова, В., от Механдова, Т. Магистърска програма „детска среда – интериор“ – посоки и експерименти. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815-4932, с. 403.

Цитира се: Минкова, В. Бяла книга на дизайна: композиция, дизайн, форма. монография. София: НХА, 2020, с. 20. ISBN 978-954-2988-53-3.

За Стоичкова, Т. от Спасова, Д. Проект „Изложби на дипломираните от НХА“. Създаване, управление и устойчивост. В: Сборник с доклади от научна конференция ДИЗАЙН & ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА 2025. София: НХА, 2025, ISSN 2815–4932, с. 407.

Цитира се: Стоичкова, Т., Бушева, Ж., С. Арутюнян-Василевска, Е. Константинова. Артмениджмънт. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2014. ISBN 978-954-423-931-2.

За Стойков, Л. от Младенова, М. Гримът и прическата като важни средства или необходими културни кодове и естетически инструменти в съвременните форми на визуална комуникация. В: Изкуство и критика. Том 6, бр. 2, 2025. София: НХА, 2025. ISSN 2738-7275., с. 54.

Цитира се: Стойков, Л. Защо модата е изкуство? Fashion & Lifestyle, 2023. ISSN 1314-8915. Достъпно на: <https://www.fashion-lifestyle.bg/to-the-reader/zastho-modata-e-izkustvo/> (посетен на 14.07.2024)

За Гемишева, М. от Младенова, М. Гримът и прическата като важни средства или необходими културни кодове и естетически инструменти в съвременните форми на визуална комуникация. В: Изкуство и критика. Том 6, бр. 2, 2025. София: НХА, 2025. ISSN 2738-7275., с. 55.

Цитира се: Гемишева, М. Време и стил: Контури на историята на модата през XX век. София: Колибри, 2019, с. 15. ISBN 978-619-02-0355-1.

За Донева, Б. от Велков, Й. Вариации и интерпретации на образа на човека и ролята му в индустриалната тема на българската живопис от 30-те до 80-те години на XX век. В: Изкуство и критика. Том 6, бр. 2, 2025. София: НХА, 2025. ISSN 2738–7275., с. 67.

Цитира се: Донева, Б. 60-те години на XX век. В: 120 години българско изкуство: Дружества, съюзи, групи. София: Фондация „Поддържане на изкуството в България“, 2012, с. 176–199. ISBN 978-954-92591-3-1.